

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Seksen birinci Birleşim

13 . V . 1953 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	204	
2. — Havale edilen kâğıtlar	204	
3. — Yoklama	204	
4. — Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları	205	
1. — Seyhan Mebusu Sinan Tekelioğlu'nun, Devlet, belediye ve emvali metruke-den veya mübadillere muhtas emvalin hak-sız olarak mal iktisap edenlerin bu mallarının istirdadı hakkındaki kanun teklifinin geri verilmesine dair önergesi (4/349, 2/42)	205	
5. — Görüşülen işler	205	
1. — Turizm Endüstrisi Teşvik kanu-nu lâyihası ile Antalya Mebusu Burhanet-tin Onat ve 122 arkadaşının Turizm En-düstrisini Teşvik kanunu teklifi ve Geçici		
		Komisyon ile Çalışma Komisyonu rapor-ları (1/341, 2/342) 205:206,213,219,223,232:235
		2. — Köy kanunu lâyihası ve Adalet Komisyonu düşüncesiyle İçişleri Komis-yonu raporu (1/185) 206:228
		6. — Sorular ve cevaplar 228
		A — Yazılı soru 228
		1. — Amasya Mebusu Kemal Eren'in, meslekî ve teknik öğretim okulları meslek-ve atelye öğretmenliklerine muvakkat öğ-retmen olarak tâyin edilmiş olanlardan beş yıl ve daha fazla hizmet edenlerin daimî öğretmenliğe geçirilmeleri için tekrar imti-hana tâbi tutulmalarının doğru olup olma-dığına dair sorusuna, Millî Eğitim Vekili Rıfkı Salim Burçak'ın yazılı cevabı (6/946) 228:231

1. — ÇEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Gündemde bulunan kanun, teklif ve tasarıların sorulardan önce görüşülmesi hakkındaki önerge kabul edildi.

Karayolları Trafik Kanunu kabul edildi.

Köy Kanunu lâyihasının heyeti umumiyesi üzerinde görüşüldü.

13 . V . 1953 Çarşamba günü saat 15 te top-

lanılmak üzere Birleşime son verildi.

Reisvekili
Elâzığ Mebusu
M. Ş. Yazman

Kâtip
Rize Mebusu
A. Morgil

Kâtip
Kayseri Mebusu
İ. Kirazoğlu

Sorular

Yazılı soru

Kocaeli Mebusu Ekrem Alican'ın, Adapazarı Ağır Bakım Tamir Fabrikasında yapılan

yolsuzluklar dolayısıyla tahkikat yaptırılıp yaptırılmadığına dair yazılı soru önergesi, Millî Savunma Vekâletine gönderilmiştir. (6/1064)

2. — HAVALA EDİLEN KÂĞITLAR

Teklif

1. — Sinob Mebusu Muhit Tümerkan'ın, basın mesleğinde çalışanlarla çalıştırılanlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkındaki 595? sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/526) (Çalışma Komisyonuna);

Önergeler

2. — Bilecik Mebusu İsmail Aşkın'ın, Dilekçe Komisyonunun 8. V. 1953 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 5981 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair önergesi (4/350) (Dilekçe Komisyonuna);

3. — Manisa Mebusu Refik Şevket İnce'nin, Dilekçe Komisyonunun 20. IV. 1953 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 5751 sayılı Kararın

Umumi Heyette görüşülmesine dair önergesi (4/351) (Dilekçe Komisyonuna);

4. — Zonguldak Mebusu Avni Yurdabayrak'ın, Hâkimler Kanununun 3501 sayılı Kanunla değiştirilen 43 nci maddesinin 2 nci fıkrasının tefsiri hakkında önergesi (4/352) (Adalet Komisyonuna).

Rapor

5. — Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü 1947 Malî yılı Hesabı Katisine ait Mutabakat Beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi ile Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü 1947 malî yılı Hesabı Katî kanunu lâyihası ve Sayıştay Komisyonu raporu (3/436, 1/410) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,05

REİS — Muzaffer Kurbanoglu

KÂTIPLER - Ömer Mart (Çanakkale), İhsan Gülez (Bolu)

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız.
(Erzurum mebuslarına kadar yoklama yapıldı).

REİS — Çoğunluk mevcuttur, birleşimi açıyorum.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUUNŞLARI

1. — *Seyhan Mebusu Sinan Tekelioğlu'nun, Devlet, belediye ve emvali metrukeden veya mübadillere muhtas emvalden haksız olarak mal iktisap edenlerin bu mallarının istirdadı hakkında ki kanun teklifinin geri verilmesine dair önergesi (4/349, 2/42) [1]*

REİS — Önergeyi okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Bugünkü gündemin bir defa görüşülecek maddeleri arasında 27 numarada kayıtlı teklifimi Geçici Adalet Komisyonunun gerekçesine göre henüz müzakere edilebilecek zamanın gelmemiş olduğunu anlıyarak geri alıyorum. Muktazi muamenin ifasını arz ve istirham eylerim.

Seyhan Mebusu
Sinan Tekelioğlu

REİS — Teklif bugünkü gündemde olduğu cihetle geri almanın oyunuzda arzedilmesi icabe-

diyordur. Bu itibarla geriye verilmesini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiş, teklif geri verilmiştir.

Gündemle ilgili takrirler var, okuyoruz.

Başkanlığa

Kanun teklif ve tasarılarının sözlü sorulardan önce görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Çankırı Mebusu
Kemal Atakurt

Yüksek Başkanlığa

Kanun tasarılarının sözlü sorulardan evvel görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Balikesir Mebusu
Mücteba Iştın

REİS — Takrirleri oyunuzda arzediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

REİS — Haklarında ivedilik kararı verilen maddelere geçiyoruz.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Turizm Endüstrisi Teşvik Kanunu lâ-yihası ile Antalya Mebusu Burhanettin Onat ve 122 arkadaşının Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu teklifi ve Geçici Komisyon ile Çalışma Komisyonu raporları (1/341, 2/342)*

REİS — Tasarının 36 ncı maddesi komisyondan gelmiştir, sözü komisyona veriyorum.

ÇALIŞMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NAMIK GEDİK (Aydın) — Efendim; geçen celsede İstanbul Mebusu Senihi Yürüten arkadaşımızın Yüksek Başkanlığa sunmuş olduğu iki takrir, dikkate alınmak suretiyle, komisyonumuza havale buyurulmuştu. Takrirlerinde Turizmi Teşvik Kanununa iki madde ilâvesi teklif edilmekte idi.

Maddelerden bir tanesi; turistik şehirlerde müze ve camilerin, pazarlar da dâhil olmak üzere, haftanın her gününde açık bulundurulması idi.

Diğer tekliflerinde; Devlet daireleri, belediyeler, özel idareler ve İktisadi Devlet Teşekkül-

leri ile Turizm Genel Müdürlüğünün iş birliğini temin edecek bir hükmün ilâvesini istiyorlardı

Komisyonumuzun bu iki teklif üzerine yapmış olduğu görüşmelerde teklif sahibi arkadaşımız da hazır bulundu. Teklif ettikleri ikinci madde metninin birinci madde ile istihdaf edilen maksada mâtuf olduğunu kabul ederek, yapmış oldukları ilk teklifi komisyondan geri istemişlerdir. Bunun üzerine ikinci teklifleri komisyonunuzca tezekkür edilmiş ve yeni bâzı değişikliklerle Yüksek Huzurunuzda sevkedilmiştir. Komisyonumuzca kabul edilmiş olan teklif Yüksek Başkanlığa arzedilmiş bulunmaktadır. Turizm Endüstrisini Teşvik kanunu tasarısının 36 ncı maddesi olarak tasarıya ithal edilmesinin muvafık olduğu kanaatinde bulunduğumuzu arz ederim.

REİS — Efendim, komisyondan gelen 36 ncı maddeyi okutuyorum :

MADDE 36. — Devlet daireleri, özel idareler, belediyeler, İktisadi Devlet Teşekkülleri ve hususi kanunlar ile kurulmuş ve kurulacak her türlü teşekkül ve müesseseler, sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait banka ve şirketler; turizm ve turizm endüstrisi ile ilgili hususlarda Basın - Ya-

[1] 196 numaralı basmayazı tutanağın sonundadır.

yın ve Turizm Genel Müdürlüğü ile iş birliği yaparlar.

Bu iş birliğinin esas ve şekilleri bir nizamname ile tâyin ve tesbit olunur.

REİS — Efendim, madde okundu. Madde üzerinde söz isteyen var mı? Maddeyi oyunuzda arzedeceğim. Kabul edenler... Etmeyenler... 36 ncı madde kabul edilmiştir. Şimdi bunu takip eden 37 ve 38 ncı maddeleri yeni numaralarıyla okuyacağız.

MADDE 37. — 14 ncü maddede adı geçen heyet üyelerine bu kanunun âmir hükümleri gereğince görecekleri işler için lüzumlu yolluk ve ikamet masrafları müracaat sahipleri tarafından ödenir.

REİS — Madde üzerinde söz isteyen var mı? 37 ncı maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 37 ncı madde kabul edilmiştir.

MADDE 38. — 5647 sayılı Kanun ile bu kanuna muhalif kanun hükümleri kaldırılmıştır.

REİS — Madde üzerinde söz isteyen var mı? 38 ncı maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler ... 38 ncı madde kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığının İstanbul'da inşa ettirdiği turistik otelin işletilmesinden elde edeceği kârın % 6 yı aşması halinde fazlası işletmeye açılmaya kadar olan sarfiyat için 30 ncü maddenin ikinci fıkrası mucibince turizm fonundan mezkûr Sandığa tediye edilmiş olan hisseye mukabil İller Bankasındaki fona iade edilir.

REİS — Geçici madde üzerinde söz isteyen var mı? Geçici maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Geçici madde kabul edilmiştir.

MADDE 39. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

REİS — Maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 40. — Bu kanun hükümlerini icraya, İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

REİS — Maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Ka-

bul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Tasarı açık oye arzedilmiştir.

2. — Köy kanunu lâyihası ve Adalet Komisyonu düşüncesiyle İçişleri Komisyonu raporu (1/185)

REİS — Söz isteyenleri sırasıyla arz ediyorum:

Yusuf Karslıoğlu, Hamdi Orhun, İsmail Berkok, Cevdet San, Zihni Ural, Kâzım Arar.

Söz Yusuf Karslıoğlu'nundur.

YUSUF KARSLIOĞLU (Yozgad) — Arkadaşlar, yeni Köy Kanunu üzerinde konuşan arkadaşlar çeşitli veçhelerden kanaatlerini bildirdiler. Temas etmedikleri cihet hemen yok gibidir. Ben yalnız bir noktaya Yüksek Meclâsin dikkatini çekmek istiyorum. O da tatbikımın temini meselesidir. Evvelki 442 sayılı Köy Kanunu tatbik edilmeyince ve tatbik etmeyenlerin mesuliyetleri cihetine gidilmeyince endişemi haklı göreceğinizi umarım. Bir kere milletün yüzde seksenini teşkil ve erzakımızı temin eden ve orduları meydana getiren köylerimiz ve köylülerimiz üzerinde tatbik edilecek bu kanunun ehemmiyeti hakkında hepimiz ittifak halindeyiz. Ancak matlûp olan neticenin alınması kanunun virgülüne kadar harfiyen tatbik edilmesine mütevakkıftır. O halde sayın arkadaşlar bu kanunu âmir ve memur sıfatları ile tatbik etmeyenlerin derhal işten el çektilmesi ve kendilerine bir daha vazife verilmemesi hususlarının temini için kanunun metnine hükümler konmak lâzım. Yukarda da arz ettiğim veçhile eski kanun da güzel bir kanundu. Ne yazık ki, muhtar ve ihtiyar heyeti seçimleri ve adedi pek az bâzı idealist idarecilerin vicdan sevgiyle takdire şayan faaliyetleri istisna edilirse tatbik edilmemiş gibi idi. Gerçi Hükümet gerekçesinde aynen (442 sayılı Köy Kanununun tatbikâtında köylerimiz bayındırlık, tarım, Millî eğitim, sağlık ve sosyal yardım ve sair konularda büyük inkişafırlara mazhar olmuşlardır) diyor ama, arkadaşlar hakikat böyle midir? Büyük inkişafırlar şöyle dursun küçük işler bile yapılmamıştır. Şu bir, iki yıl içinde bâzı köylerin içme suyuna kavuşması, ziraatın makinalaşmaya doğru yönelmesi, yol ve büyük başlı hayvan vergilerinin kalkması, Ziraat Bankasının daha geniş ölçüde ikraz gibi köylüyü memnun eden

hususların eski Köy Kanununun tatbikatı ile ilgisi yoktur. Bu sözlerimle yeni idareyi öğmek ve geçmişe dokunmak istediğime zahîp olunmasın, o geçmişte hepimiz de dâhiliz, hattâ eski yüzlere alışkanlığımıza bu gerekçede de uyulmuş olduğuna işaret etmiş oluyorum. Evet gerekçede böyle denilinceye kadar şöyle denilse yerinde olurdu.

442 sayılı Köy Kanunu da güzel bir kanundu. Ne yazık ki, tatbik ve istenilen gaye elde edilmedi. Köylüye efendimiz dedik, tahakkuk ettiremedik. Şu bir, iki yıl içinde köylüleri sevindiren ve gelecek için ümit veren bâzi işler yapıldı. Elektrik ışığına kavuşma imkânı bile umulmaktadır. Eski kanun kâfi gelmiyecektir. Bu gününü kurtaracak ve gelecekteki gelişmesine lâyük olacak yeni bir Köy Kanununa lüzum hâsıl olduğundan bu tasarımı hazırladık. Bu tarz ifade hakikatın ta kendisi olurdu. Her ne ise arkadaşlar, benim bütün endişem şudur; 442 sayılı Köy Kanunu daha basit, daha kısa ve tatbiki kolaydı. Tatbik edilmedi. Eskisinden daha mufassal ve daha mahmul ve teşkilâta muhtaç bu yeni Köy Kanunu tatbik edilecek mi, etmeyenlerin mesuliyeti cebetine gidilecek mi? Acaba geçmişte mesul olanlar var mı? Yeni kanunun da eksik tarafları vardır. Bunlar maddelere geçildikten sonra gösterilir. Meselâ bir tanesi; bir köyün nüfus kütüğüne yazılı bâzi şahıslar; yazılı olduğu köyünün içine girmiyorlar, yarım saat, bir saat veya daha az ve fazla mesafedeki mülküne veyahut hali bir yere ev yaptırıp yaz kış orada ikamet ediyorlar, çocukları okuyamıyor, Devlet tekliflerinin ifasında güçlük çekiliyor, hırsızlık ve hırsızlığa yataklık yapıyor.

Bundan başka yine her hangi bir köyün nüfus kütüğünde kayıtlı ve fakat haneberdüş geziyorlar. Yukarda sayılan mahzurlar bunlardan daha fazladır. Böylelerini köye sokma ve ikamete mecbur kılma hükümleri yoktur. Aneak bunlar maddelere geçildikten sonra münasip yerlerinde teklif edilebilir.

Aziz arkadaşlar, tekrar ediyorum, asıl derdim ve maksadım bu ve bu gibi kanunların tatbikini sağlayacak çareler nedir? Bu cihete Yüksek Meclisin derin dikkatini çekerek sözüme son veririm.

REİS — Hamdi Orhon.

HAMDİ ORHON (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar; Köy Kanunu gibi cemiyetin temeli olan bir ana kanunun müzakeresi ile karşı karşıya bulunuyoruz. Bu husustaki görüşlerimi sıralıyarak Yüksek Meclise arzedeceğim:

Arkadaşlar, Türkiye'de tanzimattan bu yana idari sahada çeşitli ıslahat görülmüştür. Fakat köy ve köy adı gerek kanunlarımızda, gerek Kanunu Esaside, gerekse Teşkilâtı Esasiye Kanunlarımızda çok uzun yıllar sonra yerini bulmuştur. Tanzimattan sonra köy müspet bir idareye kavuşamamış, yalnız Devletin tebliğ ve tebelluğ vasıtası olarak kalmıştır. 93 Kanunu Esasisinde köye tesadüf edilmez, idari ıslahattan bahsedilir, köyün adı yoktur. Meşrutiyet Anayasasında vaziyet aynen devam eder. Kurtuluş savaşının başladığı tarihten itibaren, rahmetli Mahmut Esat Beyin buyurdukları gibi, ihtilâl anayasası adını taşıyan 1337 tarihli Anayasada köy ele alınmış bulunmaktadır. Fakat burada da köy hakiki yerini bulamamıştır. Köy, cemiyetin temeli olarak hakiki yerini 1340 Cumhuriyet Anayasasınının 90 ncı maddesiyle bulmuştur. Anayasanın yani Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun 90 ncı maddesi köye istiklâlini, mânevi şahsiyetini vermek suretiyle onun ehemmiyetli mevkiini cemiyet ve Türk Devletinin sathı üzerinde belirtmiş olmaktadır. Bu tarihten sonra köyde mazbut bir idareyi tesis için çeşitli çalışmalar olmuş ve nihayet 442 numaralı Köy Kanunu 1340 tarihinde Anayasanın ısdarından sonra mevkii meriyete konulmuştur.

Muhterem arkadaşlar, 442 numaralı Köy Kanunu tertip, ifade ve üslûp itibariyle gayet güzel tertiplenmiş ve zamanın görüşünü ihtiva etmiş ve uzun yıllar tatbikat görmüştür. Yalnız şunu belirtmek isterim ki, 442 sayılı Kanun meriyete konulurken, bir köy ıslahat kanunu olarak değil, bir köy teşkilât kanunu olarak meriyete konulmuştur. Üzerinden 26 yıl geçtikten sonra çeşitli tatbikat görmüş ve nihayet bugün huzuruza yeni bir köy kanunu tasarısı lüzumu ile bir lâyihai kanuniye getirilmiştir. Bu lâyihai kanuniye nedir? lüzumlu mudur değil midir, yeni birtakım prensipler getiriyor mu, getirmiyor mu? Mevzuu üzerinde duracağım, noktai nazarımı arzedeceğim.

Arkadaşlar, hepinizin elinde bulunan Hükümet gerekçesinde «Köy Kanunu en demokratik kanun olarak bu memlekette 26 yıl tatbik edil-

miş ve güzel eserler vermiştir; yalnız bu uzun yıllar içinde çeşitli tadilat gördüğü için yeniden köy kanunu mevzuunun ele alınması ihtiyacı doğmuştur.» denilmektedir.

Muhterem arkadaşlar, yeni getirilen Köy Kanunu bir ıslahat kanunu ve köye yeni bir veyhe verme kanunu olarak maalesef huzuruza gelmemiştir. Bu kanun serisi 1947 yılında Ankara'da toplanan İdareciler Kongresinde dört kanunun hazırlığı ile başlamıştır: Özel İdareler Kanunu, Belediye Kanunu, Köy Kanunu ve diğeri de İller İdaresi Kanunu.

İller İdaresi kanuniyet kesbetmiş, meriyete konulmuştur. Özel İdareler Kanunu müzakere esnasında encümenlerde kadük olmuş meriyete girememiştir. Köy Kanunu arzu edilen ıslahatı ihtiva etmediği için o zaman iltifat görmemiş ve Meclise getirilmemiştir. Bugün huzuruza getirilen kanun, orada esasları hazırlanan kanundur.

Bunu arz etmekteki maksadım müzakere ettiğimiz Köy Kanununa büyük ümitle bağlı kalmamız içindir. Eski 442 sayılı ve 97 maddeden ibaret olan Köy Kanunu, bugün müzakeresini yaptığımız lâyiha ile 157 madde olarak Meclisi Âliye getirilmiş, 153 madde olarak encümen-den çıkmış, komisyonun 16 üyesinden 8 üyesi, kimisi söz hakkım mahfuz, kimi şahsi görüşüm var, kimi muhalifim kaydıyla imza etmiş, demek yarı yarıya bir ekseriyetle tertiplenerek yalnız Dahiliye Encümeninde görüşülmek üzere Meclise gelmiş bulunmaktadır. Bu Kanunun 153 maddesinden 59 maddesi 442 sayılı Köy Kanunundan aynen alınmıştır. Diğer maddelerinin bir kısmı bâzı fıkra ve hüküm değişiklikleriyle ve diğer bir kısmı da, Belediye Kanunu hükümlerinden istiane edilmek suretiyle alınmıştır.

Bugünkü lâyiha şöyle tertip ediliyor : Eski Köy Kanunu + Çiftçi Mallarını Koruma Kanunu + Seçim Kanunu, bugünkü kanunun hususi vasfı budur. Üç kanunu bir araya toplayıp, muayyen hükümlerini aynen veya ufak tefek tadilatla almak suretiyle meydana getirmiş bulunmaktadır. Bu şunu ifade etmektedir ki, muhterem arkadaşlar, âdeta biz Meclis olarak 442 sayılı Köy Kanunu ile Çiftçi Mallarını Koruma Kanununu tekrar müzakere etmekteyiz. Aynı zamanda 1950 yılında çıkarmış olduğumuz

Seçim Kanunu ile köylerdeki Muhtar Seçim Kanununu tekrar müzakere ve mütalâa etmekteyiz. Hattâ bu görüşümü Hükümet gerekçesindeki bir kelime dahi aynen ifade etmektedir. Hükümet eski Köy Kanununun hususiyetlerini iyice tebarüz ettirdikten sonra bir kelime ile diyor ki : «Yıllar geçti, tadilâta uğradı, yeni bir kanun yapmak zarureti karşısında bu kanunu tevsiyan getiriyoruz.»

Buradaki «tevsiyan» ifadesi ile gelen kanunun 442 sayılı Kanunun genişletilmiş bir şekli olduğu, yeni bir kanun olmadığı anlaşılmalıdır. Yeni kanunda ne gibi hususları mütalâa etmek mümkün olabilir?

Arkadaşlar, cazip gibi gelen bâzı hususiyetleri vardır. Bunlardan birisi iskân sahasıdır. Yeni Köy Kanunu köylerde rasgele inşaatı önlemek için bir iskân sahası tesbit etmiştir. Bu iskân sahasından maksat belediyelerin imar sahasına muvazi olarak köylerde ihdas edilmiştir. Bu böyle olmakla beraber tatbikatta zaruretlerin tazyikı olacaktır ki ancak çeşitli istisnalarla bu iskân sahası prensibinin düzenlenmesi ancak mümkün görülmüştür. Kanunun içine konmuş bulunmaktadır. Esasen köy, Devlet teşkilâtı içinde bünyesi küçük, cılız olan ve her türlü çekişmelere müsait olan bir varlıktır. Yenilik diye getirilen bu hüküm köye rahatlık değil, rahatsızlık getirecektir.

Bir yenilik diye getirilen diğer husus olan iş programına bilhassa dikkatinizi çekmek isterim. Öteden beri bu Köy Kanunu tatbikatında çeşitli programlar yapılır. Fakat bunlar köyün defterinde kalır, tatbik edilmez. Çünkü malî kaynaktan mahrum olan köyün böyle büyük programlara tahammülü yoktur. Kaldı ki arkadaşlar; Devlette dahi program kabul etmezken köy gibi küçük bir üniteye program diye bir şey getirilmesi hakikaten izahı güç olan bir hâdisedir.

Arkadaşlar; 442 sayılı Kanunun en güzel, en demokratik tarafı dernek denilen varlığıdır. Yeni kanunla bu dernek lâğvedilmektedir. Dernek hakkında köyün müstakil karakterine tallük ettiği için birkaç kelime ile durmadan gemiyeceğim :

Dernek; seçim hakkını haiz köy halkının topluluğudur. Bugün köylerimiz doğrudan doğruya bu dernekler tarafından idare edilir. Yani bugün köyde doğrudan doğruya demokrasi

vardır, derneğin teşriî bâzı salâhiyetleri vardır. Bugün ihtiyar heyeti derneğe karşı mesuldür. Dernekler, ihtiyari hizmetleri mecburi hizmetler meyanına almak suretiyle, âdeta teşriî bir vazife ifa etmektedir. Şimdi, bu güzel müessesese dernek lâğvedilmekte, belediye meclislerine muvazi olan köy meclisleri kurulmaktadır. Köydeki demokrasi bu suretle vasıtalı bir demokrasi haline getirilmektedir. Araya köy meclisleri sokulmak suretiyle bir huzursuzluk yaratılmaktadır.

Muhterem arkadaşlar; biz köye iddiasız kanunlar getirmeliyiz. Köylüyü bir birinden ayırmıyacak, köylüyü birbirine yaklaştıracak mevzuat getirmeliyiz. Belediye meclislerine muvazi olarak kurulan köy meclisleri onları rahatsız edecektir.

Arkadaşlar; çok partili bir devirde bulunuyoruz. Yeni ihdas edilen köy meclisinin tabii reisi olan başkanı ile muhtar arasında çıkan ihtilâflar ve köydeki parti münakaşa ve münazaaları köye rahat ve hayır getirmez. Onun için yenilik diye buraya konulan şey rahatlıktan ziyade rahatsızlık getirmesi muhtemel bir müessesedir.

Arkadaşlar, şimdi bir yenilik diye gözü müze çarpan bir şey daha var. Nedir? Seçim Kanununu Köy Kanununun bünyesine alıyoruz. Bunun üzerinde diyeceğim bir şey yoktur. Çünkü Meclisi Âli müzakeresini yapmış ve kabul etmiştir. Bunda yenilik yoktur, muayyen bir şeyi müzakere etmekten başka bir şey değildir.

Bir mühim nokta daha var : Köy hudutları dâhilinde arazi asayişini sağlayan bir Çiftçi Mallarını Koruma Kanunu vardır. Bunun istihdaf ettiği maksat gerek belediye hudutları dâhilinde ve gerek köy hudutları dâhilindeki arazi asayişini halkın eliyle sağlamaktır. Bünye tamamen demokratiktir. Tatbıkatta birçok aksayan taraflarını bilirsiniz, bu hususta bir diyeceğim yoktur. Köye ait olan kısmı tamamen nâkıs olarak Çiftçi Mallarını Koruma Kanunu içinden çıkarılarak Köy Kanununun içine yenilik diye konmaktadır. İnşallah Meclisi Âliden bu şekilde çıkmaz, çünkü tatbikatı köyü tamamiyle huzursuz bırakacaktır.

Arkadaşlar, Çiftçi Mallarını Koruma Kanunu bir bütündür. Bunun içinde asayiş ziraieye nasıl sağlanır, varidat nasıl temin edilir,

kazai hükümler nasıl kullanılır diye birbirini tamamlayan hükümler vardır. Şimdi bunlar bir tarafa bırakılarak yalnız birkaç maddesi buraya alınmaktadır. Bunun neticesi ne olacak? Kasabalarda başka bir çiftçi mallarını koruma heyeti, köyde başka bir çiftçi mallarını koruma heyeti iş görecektir.

Kaldı ki arkadaşlar, Çiftçi Mallarını Koruma Kanunundaki manzumeyi bozmamak maksadiyle olacak, usulsüz demiyeceğim, hukuki mesnedi olmıyan müesseseler ihdas edilmiştir.

Bugün Çiftçi Mallarını Koruma Kanununa göre halkın hâkim olduğu bir murakabe heyeti vardır. Kimdir bunlar? Murakabe heyetini halk mümessilleri teşkil eder. Bunları bırakıyoruz, geri gidiyoruz, Devlet müesseselerine gidiyoruz.

Halen murakabe heyeti valinin bizzat bulunacağı yahut tevkil edeceği idare âmirinin başkanlığında kurulacak, - içinde mütehassıs olarak ziraat ve veteriner müdürlerinin bulunacağı - belediye meclisi, ticaret ve esnaf odaları âzalarının aralarından gizli oyla seçecekleri beş kişiden teşekkül eder. Yani bu beş kişi belediye meclisi âzası olabilecek ve halkın arasından gelen insanlardır. Bu demokratik heyet kaldırılmış yerine idare heyeti ikame edilmiştir.

Arkadaşlar; halk müesseselerinden Devlet müesseselerine gidiyoruz, bu asla doğru değildir. Biz doğrudan doğruya halk müesseselerine gideceğiz. Burası köydeki çiftçi mallarını koruma mevzuunda çıkan ihtilâfları kaza idare heyeti görecektir.

Dahası var arkadaşlar, hatırlarsınız ilce idare heyeti yoktur. Merkez ilçede bir kaza idare heyeti kurulmuştur. Görülüyor ki, arkadaşlar, yenilik diye ortaya konan müesseseler, yaşayan müesseseleri geride bırakmış, nâkıs hükümleri ihtiva etmektedir. Onun için bu müesseselere ben şahsan yenilik diyemiyorum. Bence bu müessesese bu şekilde Meclisi Âliden çıkmaz. Çıktığı gün köyün bağının, bahçesinin sahibi kalmaz arkadaşlar. 1340 Anayasasıyla hayatını kazanmış köye idareyi getiren 442 sayılı Kanunun güzel bir kanun olduğunda müttelikiz. Yalnız bir iki hususta şikâyetimiz vardı. Ne idi bunlar : Köy sınırları, salma mevzuu.

Arkadaşlar, köy sınırları işi idari tedbirlerle hal yoluna girmişti. Bugün de bu kanun aynı hükümleri içine almaktadır. O halde dertlerimiz

devam ediyor. demektir. Gönül isterdi ki, artık idari tedbirler yanında, yayla ve köy gibi yerlerde, adli cihazlar da harekete geçsin, sey-yar mahkemeler bu işin katî hal yolunu tâyin etsin. Halbuki sınır ihtilâflarına ait hükümler aynen alınmıştır. Yani, arzettiğim gibi dertlerimiz devam etmektedir.

İkinci derdimiz, salmadır.

Arkadaşlar, salma, üzerinde akademik münakaşa yapılacak, uzun boylu tetkik ve tahlil edilebilecek bir mevzudur. Fakat Yüksek Meclisi yormak istemem. Şunu arzetmek isterim ki, salma, uydurulmuş bir köy vergisi değildir; tarihten bu yana gelen köy ananesinde yaşayan bir müessesedir. Eskiden köy kanunları yoktu, fakat orada görülen hizmetler vardı. Bunları nasıl yapacaklardı? Aralarında para toplarlar, salarlar ve işlerini görürlerdi. Gûya şimdi kalktı. Acaba kalktı mı? Kalkmadı, başka nam ile daha korkunç bir şekilde yaşamaktadır. Salma ilga ediliyor, güzel. Bunun akademik münakaşasını bir tarafa bırakalım, düzeltilebilirdi. Ne konuşuyor yerine?. Zannedirim ki; Mecliste o maddeye sıra geldiğinde münakaşası olacaktır. Çünkü hayatı umumiyeye sirayet eden bir vergi ile karşı karşıyadır. Arazi Vergisiyle yüzde iki yüz zam. Bina Vergisinden % 20 pay.

Köyde tahsil edilen kurum Esnaf ve Gelir vergilerinden % 10 köy payı. Bunların üçü kalan salmanın yerine köye geliyor. Bunlar köye gelirirken köyün cılız olan malî varlığını da kaldırmak istiyoruz. Acaba bu gelenler bizim köyün bünyesini kaldıracak gelirler midir?. Arkadaşlar, yıllarca şikâyet ettiğimiz salmanın 20 ilâ 50 milyon lira arasında rivayet edilen yekûnu ortalama olarak ve benim kanaatime göre, hiç değilse 30 milyondur. Arazi Vergisi, Bina Vergisi köy paylarının topunun yekûnu olsa 25 - 30 milyon liradır. Bu kanun Meclisi âliden bu şekilde çıkacak olursa, ki zannetmiyorum, yekûn 15 milyona kadar düşebilir. O halde yine köyün malî kaynaklarını takviye edecek bir durum ihdas edemiyoruz demektir.

Mühim bir nokta daha var. Bu paralar merkezde İller Bankasında toplanacak, bir fon teessüs edecektir. Nüfus kıstas alınarak bu para köylere tevzi edilecektir.

Arkadaşlar, yeknazarda bu fikir cazip gelir. Ama naçiz kanaatimce varlık diye ifade ettiğimiz ve kuvvetini Anayasanın 90 ncı maddesin-

den alan köy bu suretle malî muhtariyetinden mahrum oluyor, cılızlaşıyor, siyasi ehliyetini kaybediyor. Kendi kazanan, kendi alın teri ile tahakkuk eden, tahsil eden bir varlık halinden çıkıyor, hazır para gelecek, hazır paranın gelmesinin verdiği ve malî muhtariyeti izale eden bir hava var bunun içinde.

Fonu kabul ederdim, nasıl?

Köy denilen varlık, muasır devletlerde olduğu gibi kendi kaynaklarıyla takviye edilir, kendi gelirleri boldur, kendi siyasi muhtariyetini ihlâl etmiyecek bütün kaynakları haiz hâle gelmiştir. Böyle bir varlığa fon tesisi suretiyle yardımı kabul ederim.

Bu, Devlet himayesine en muhtaç olan köye en iyi yoldan gitmenin yoludur. Bunu kabul ederim. Ama, elinizde okuduğunuz kanunda göreceksiniz ki, bir sürü vergi ve resimlerden bahsedilmektedir. Otomobil resminden tutunuz, eğlence yerleri resmine kadar vardır. Bunlar 33 bin köyümüzden hangisinde vardır arkadaşlar? Şu halde köy, kendisini idare edebilecek malî kaynaklardan mahrumdur.

Salma kalkıyor mu, kalkmıyor mu? Kalkmıyor. Elinizdeki kitabın 76 ncı sayfasını açarsanız orada bir hüküm var, korkunçtur. Orada der ki; (köyün fevkalâde hizmetlerini karşılamak için köy seçmenlerinin ekseriyetinin kararı ile salma yapılır.)

Arkadaşlar, bir taraftan salmayı lâğvediyoruz, bir taraftan da ölçüsü ne olacağını bilmediğimiz fevkalâde hizmetler karşısında köy seçmenlerinin ekseriyetinin kararı ile salma yapıyoruz. Bu, köye rahatlık mı verir, yoksa rahatsızlık mı? Onu da yüksek takdirinize bırakıyorum.

Muhterem arkadaşlar, Köy Kanununun bünyesinde yer alan bir müessese daha var; kazai yetkileri haiz bir müessese, yani, sulh ve tahkim müessesesi var. Eski kanunda da vardı, fakat zannediyorum ki, tatbikatını az bulmuş bir hükümdür. Bu yine alınmıyor ama, nâkıs hükümlerle alınmıyor. Mütalâası istenen Adliye Encümeni tamamiyle haklıdır. «Türkiye'de kaza hakkı tek merci tarafından kullanılır, buna aslâ taraftar olamayız» diyor. «Esasen biz köylere kadar nahiyeye teşkilâtını ve hâkimi getirdiğimiz için böyle karışık yollara lüzum yoktur, kaza salâhiyetini vermek doğru değildir» diyor.

Adliye Encümeninin görüşüne iştirak ediyorum.

Muhterem arkadaşlar sözlerime birkaç cümle daha eklemek zaruretindeyim. Köy Devletin temelidir. Şimdi biz bu kanunla hedefimizi de kaybetmiş oluyoruz. Neden; lâyiha kanuniyede endişem şudur; ivedilik ve öncelikle müzakere edilmesi için karar alınmıştır...

FERİDUN FIKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — İvedilik yoktur.

REİS — Öncelik ve ivedilik kararı vardır.

HAMDİ ORHON (Devamla) — Ricam şudur; tek müzakeresi yapılacak, millete eser diye sunulacaktır.

FERİDUN FIKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Yok Reis Bey; uyumuyorduk ya, biz buradaydık.

REİS — İvedilik kararı mevcuttur.

HAMDİ ORHON (Devamla) — İvedilik kararı verilmiştir, mühim kanunlardan birisi olduğu için üzerinde fıkra fıkra düşünmek zaruretindeyiz. Meclisi Âliden çıkması lâzımgelirse noksansız çıkmasına gayret etmeliyiz. Eski zamanda nüfusu iki bine kadar olan varlıklar köy olarak kabul edilmiştir. Bunun üzerindeki varlıklar belediye olarak kabul edilmiştir.

Şimdi arkadaşlar; hedef şudur: Türk cemiyetini daha mütekâmil halk müesseseleri haline getirmek hedefimizdir. Bu nedir? Komün, yani belediye. 442 sayılı Kanun vâzı iki bin nüfusu köy olarak kabul etmiştir, üstüne belediye demiş. Tahmin ediyorum ki, o günün vâzı kanunu şunu istemiş: Memleketin bünyesi genişlesin, müesseseler kurulsun, az nüfustan çok nüfusa doğru köyleri iterek belediyeler teşkil edelim. Şimdi bu tasarının üç bin nüfusu köy olarak kabul etmesinin sebebi de şudur: Yenilik diye bünyesine alınan müesseseler Belediyeler Kanununun tesiri altında yapıldığı için belediye meclisi ve saire üç bin nüfusu köy addetmiştir. Halbuki arkadaşlar biz iki bin nüfusa kadar köy varlığını köy diye muhafaza etmeliyiz. Onun eline iyi anlaşılabilen, maddeleri gayet az olan, tatbikatta yaygın kolay anlaşılabilen, kendi varidatını kendisi tarh ve cibayet eden bir köy kanunu vermeliyiz.

İki binin üstündeki varlıklara otomatikman belediye demeliyiz. Memleketin sathında bin tane belediye varsa bu suretle bunların adedi yedi, sekiz bine çıkacaktır. O zaman belediye-

lere daha kolay veçhe verme imkânı hâsıl olacaktır. Memleketteki insan toplulukları çoğaldıkça, iki bin nüfuslu varlıklar miktarı arttıkça belediye ıslahatı düşünülmüş olur. Yoksa biz, üç bin nüfusu ele alıp belediye varlığı içine itil edilmesi mümkün olan mütekâmil köyleri Köy Kanunu içine koyarsak hatalı bir yola girmiş oluruz.

Arkadaşlar; Yüksek Meclise sunulan bu lâyiha, deminden beri arzettiğim gibi, bir ıslahat lâyihası değildir. Bunu böylece kabul ettikten sonra köye daha mütevazı bir kanunla gitmenin yolunu arıyalım. Aksi takdirde 442 numaralı Köy Kanunu ile Seçim Kanunu ve Çiftçi mallarının korunması Kanununun bâzı hükümlerini burada yeniden müzakere etmiş gibi bir yol ve iz üstünde yürümüş oluruz. Bu lâyiha bir ıslahat lâyihası olmadığı için ne köyün sağlığı işi ne yol işi, ne sınır işi, ne memleket sathındaki nüfus hareketleri, ne köy yolu, ne köy maarifi mevzuları ve dâvaları halledilmiş değildir.

İSMAİL BERKOK (Kayseri) — Muhterem arkadaşlar; memleketimizde tahakkuk ettirilmesi icabeden sayısız dâvalar vardır. Bunların arasında en mühiminin köy dâvası olduğu muhakkaktır. Çünkü köy, varlığımızın esasıdır. Bu esas sağlam ve kuvvetli olmadıkça memleketimizde ciddî ve devamlı bir inkişaf ve hayatiyet beklenemez. Memleketimizin geri kalmasının sebeplerini arıyanlardan, bu sebeplerin başlıcasının köylerimizin metruk ve mühmel bırakılmasında bulanlar en doğru hükmü vermiş olacaklardır.

Muhterem arkadaşlar; Yüksek Meclis şimdiye kadar köy ve köylü ile ilgili birçok kararlar vermiş ve kanunlar kabul etmiştir. Fakat Köy Kanunu gibi, doğrudan doğruya köy dâvasının ana unsurlarından birisini teşkil eden bir mevzu, ilk defa olmak üzere huzurunuzda gelmiş bulunuyor. Bu kanunun bu mahiyetî ile mütenasip bir ehemmiyetle karşılandığı şüphesizdir. Gerçi Köy Kanunu köy dâvalarını tamamen tahakkuk ettiremez, fakat bu tahakkuku sağlayacak esaslar koymalıdır.

Ancak bu kanunun bu maksadı sağlayacak bir karakter kazanması için onun, köyü dıştan değil, fakat bizzat içten yapılan bir tetkik mahsulü olması lâzımdır. Diğer bir ifade ile bu kanun, köylünün idareyi görüşü ve tanınışı ile idarenin köylüyü görüş ve anlayışını mezcik ve telif etmiş olmalıdır.

Acaba bu kanun bu karakteri taşıyor mu? Gerçi bu kanun bâzı yenilikleri ve mühim esasları ihtiva etmektedir. Bununla beraber bu kanun heyeti umumiyesi itibariyle bir taraflı bir görüşün yani idarecilik zihniyetinin anlayışının hâkimiyeti altında hazırlandığı kanaatini verecek bir çeşni taşımaktadır. Yalnız İçişleri Komisyonu tarafından tetkik edilmiş olması, bu kanaati teşvik edecek bir delil olarak gösterilebilir. Halbuki kanun tasarılarında köy, Hükümet teşkilâtının bir minyatürü mahiyetindedir. Onun Hükümet reisi vaziyetinde bulunan muhtarı, kabinesi mahiyetindeki ihtiyar heyeti ve köy meclisi vardır. Aynı zamanda seçimle vücut bulan bu idari taazzuv, demokrasinin müşahhas bir misalidir. Şu halde köy teşkilâtı, Hükümet işlerinin köy çerçevesine giren her işi görmeye mecburdur. Binaenaleyh böyle bir varlığın faaliyetini tanzim eden bir kanunun muhtevası yalnız idari işlerden ibaret kalmaz.

Muhterem arkadaşlar, halkımız çok zeki ve çok anlayışlıdır. Onlarla istişare çok istifadeler temin eder. Köylü ile sıkı temasta bulunmuş ve onların serbest olarak serdettikleri mütalâaların dinlemiş olanlar, hakikaten köylülerimizde hayretle karşılanacak orijinal fikirler ve mütalâalar bulunduğunu görmüşlerdir.

Ben bu kabilden iki misal arzedeceğim.

Vilâyetimizin Sarız Kazasından Balâk Kadir isiminde bir köylü şunları söylemişti :

İncesu'da yaşlı bir köylünün, Kore Harbinden bahsederken söyledikleri sözler dikkatle nazarı ehemmiyete alınmaya değer sözlerdir. Bunları köylerimizin içinden tetkik edilmesi lüzumu hakkındaki kanaatime müeyyide olarak arz ediyorum.

Muhterem arkadaşlar, Köy Kanununun memleketin kalkınma dâvasını tahakkuk ettirecek esasları ihtiva etmesi lâzımlı olduğunu arz etmiştim.

Köy dâvaları nedir? Köylümüz hayatın en ağır mahrumiyetlerinin içinde devletçiliğin ağır baskılarının ve Hükümetin ezici mükellefiyetlerinin altında inletilmiş, kabiliyetini göstermek ve kullanmak imkânından mahrum edilmiş izzetini zedelemiş, âdeti felce uğratılmış bir varlıktır. Şimdi bütün bu kayıtlardan kendisini kurtarmış olan köylü artık lâyük olduğu seviyeye yükselmek istiyor. Şu iki senelik demokratik idare

devresi, köylülerimizin harikalar göstermiye müstait ve kabiliyetli olduğunu göstermiştir.

Nitekim ecebiler de bu halimizi bir (mucize) tâbiriyle tasvir etmektedirler.

Demek memleketimizin geri kalışı halkımızın kabiliyetsizliğinden değil rejimin halkı frenlemesinin neticesidir.

Şuhalde Meclis olarak Hükümet olarak ilk vazifemiz köylülerimizi kabiliyetlerinin inkişafını ve o kabiliyetlerini tamamen kullanmalarını temin edecek imkânları hazırlamakla mümkündür.

Muhterem arkadaşlar, gerçi bugün köylerimiz iktisadi sahada hakikaten geniş adımlar atmışlardır. Fakat halini arzettiğim köylerimiz için bu inkişaf yalnız iktisadi sahaya inhisar etmemelidir. Bu inkişafın, kültür, ruhi, fikrî, temizlik sıhhat, intizam gibi hayat şartlarını şumulü içine alması lâzımdır. Şu halde Köy Kanunu yalnız idari hükümler değil fakat bu hayatı unsurların tahakkuku imkânlarını hazırlıyacak hükümleri ihtiva etmelidir. Bunların hepsinin başı kültürdür. Fakat sadece çocuklara okuma ve yazma öğretmekten ibaret olan bugünkü kültür köylüyü bu gayeye ulaştırılmaz. Köy kanunları köy öğretmeni, köy meclisinin tabii âzası telâkki ediliyor. Çok güzel bir hüküm. Fakat hangi öğretmen köy enstitüsünden mezun olan henüz çocuk denecek yaşta bulunan tecrübesiz, basit bilgili ve kadın öğretmenler mi? Millî Eğitim Bakanlığı bu gibi köy öğretmenlerinin köy meclislerinde bir iş görebileceklerine kani midir? Köy öğretmenlerimizin bu vazifetleri Barker Misyonunun nazarı dikkatini çekmiştir. Bu misyonun başka bir mürasebetle bu kürsüden arzettiğim mütalâalarını bu günlerde tekrar etmekte fayda görüyorum. Misyon raporunda (Hükümetin alâka göstermesi lâzım gelen bir meselede öğretmenlerin bilhassa köy öğretmenlerinin evsafıdır. Hâlâ bu öğretmenler ilk tahsilden sonra sadece beş senelik bir eğitime tâbi tutulmakta ve ancak 17 - 20 yaşlarında buldukları bir sırada öğretmenlik vazifesine tayin edilmektedirler. Hükümetin bu öğretmenler için daha uzun ve daha çeşitli bir tahsil görme imkânı temini üzerinde durmasını temenni ediyoruz. Bu takdirde bunlar sadece iyi bir öğretmen olmak için cihazlandırılmış olmakla kalmaz kendilerini köy hayatının geriliğine karşı yapacakları mücadelede nüfus ve prestijleri

tazyik edilmiş olur... denmektedir.

Bu sözler iktisat mütehassısı olan bir heyetin ifadeleridir. Demek ki köy öğretmenlerimizin bugünkü evsafı kültürle vazifeli olmayan bir yabancısı heyetin de gözüne çarpacak bir hal göstermektedir.

Bundan başka, kanunda köylerin imar, intizam ve sıhhat işleri de ehemmiyetle ele alınmış olmalıdır. Bu işlerle de Bayındırlık, Sıhhat ve Ziraat vekâletlerinin alâkadar olmaları zaruridir. Şu halde Köy Kanununun, maksadın elde edilmesini temin edecek bir karakter kazanması için onu yalnız İçişleri Komisyonunun değil, bu komisyonla beraber Millî Eğitim, Bayındırlık, Sıhhat ve Ziraat komisyonlarının da tetkik etmeleri lâzımdır. Ancak işin daha çabuk intaç edilebilmesi için İçişleri, Bayındırlık, Millî Eğitim, Sıhhat, Ziraat komisyonlarından alınacak üçer kişiden vücuda getirilen 15 kişilik bir karma komisyonda tetkik edilmesini zarfı görüyorum.

Takdir Yüksek Heyetinizindir.

REİS — Tasarı üzerinde oy vermeyenler var mı?

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, demin Hamdi Bey konuşurlarken «ivedilik kabul edilmiştir» şeklinde bir mütalâa dermeyan ettiler. Bendeniz burada müzakereyi bidayetinden beri dikkatle takip ediyorum. O gün Reis arkadaşımızın ivediliği reye koyduğunu sureti katiyede ben şahsan hatırlamıyorum. Belki bunadım da ondan hatırlamıyorum. Gayet samimî olarak arz ediyorum. Fakât zaptı getirdiler, gördüm. Zabıt şu şekildedir :

«Yüksek Reisliğe

Haiz olduğu şümül ve ehemmiyete binaen Meclis gündeminde bulunan Köy kanunu lâ-yihasının Millî Korunma Kanunu tadilatı ile, Turizm Kanununun ikmalinden sonra ivedilikle ve öncelikle müzakeresine karar verilmesini arz ve teklif ederiz.

İçişleri Komisyonu Başkanı

Edirne Mebusu

Rükneddin Nasuhioğlu

REİS — Efendim, Köy kanunu lâ-yihasının

ivedilikle görüşülmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu lâ-yihanın, takrirden bahsi geçen iki tasarından sonra öncelikle müzakeresini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Öncelikle görüşülmesi de kabul edilmiştir efendim.»

Şimdi, ne olursa olsun arkadaşlar, böyle bir şey olamaz, böyle bir karar da verilemez. Çünkü öncelik demek, bir maddenin, gündemdeki sırasını geçirecek yeni bir vaziyete gelmesi demektir. Bu, yani o tasarıncın önceliği kabul edilmedikçe ivediliğinin reye konması lâğiv demektir, bir hüküm ifade etmez, böyle şey olamaz. İstirham ederim, bir kere Meclisin gündemindeki mevkiinden geçerek müzakeredeki sırası Meclisçe kabul edilmelidir ki bundan sonra ivedilik olup olmadığı takarrür etsin. Böyle bir sisteme gidecek olursak bunun sonu gelmez. Çünkü öyle bir an gelebilir ki tasarı sırasını almadan ivedilik gibi bir müzakere hakkını nezedemeden bir durum olur. Bu durum bir bid'at olur. Ancak Umumi Heyetten bir karar alınarak bu mesele tasrih buyurulsun ve bu zaviyeden Yüksek Meclis noktai nazarını izhar etsin.

Arkadaşlar, böyle mühim bir kanunun ne olduğu ancak müzakere sonunda taayyün edebilir. Zaten şimdiye kadar bilûmum tatbikat tasarının heyeti umumiyesinde müzakeresinin cereyanından sonradır ki Meclis takdir etmek unsuruna malik olabilir. Yani ben bunu bir iki kere müzakere edeyim ki o zaman anlaşılabilir. Gündemdeki mevki taayyün etmeden havadan ivedilik kararı verilmesi doğru ve mümkün olmaz. Ben bu hususu tebarüz ettirmek için huzurunuzda çıkmış bulunuyorum.

REİS — Efendim, 29 . IV . 1953 tarihinde Yüksek Meclis sarahaten ivedilik kararı vermiştir. Reisin ifadesi, «ivedilikle görüşülmesine karar verilmiştir» şeklindedir. Tüzük ivtdilik ve öncelik kararlarının şu veya bu zamana alınacağına dair sarıh bir hüküm ihtiva etmemektedir. Tatbikat, evvelâ öncelik kararının verilmesi tümü üzerinde müzakereler cereyan edip maddelere geçildikten sonra ivedilik kararının reye arz edilmesi şeklinde tecelli etmektedir. Bu itibarla Yüksek Meclisin bir kararı mevcuttur. Bu karardan rücu etmek imkânı ancak tüzüğün içinde yazılı hükümlere riayet etmekle kabul

olur. Bunun içindir ki biz, müzakereye devam ediyoruz.

Cevdet Soydan.

CEVDET SOYDAN (Ankara) — Arkadaşlar; İçişleri Komisyonunun gayet iddialı bir şekilde huzuruza arzettiği bu kanun bugün mühim bir konu teşkil etmektedir. Büyük Millet Meclisinin köy ve köycülük mevzuundaki hassasiyeti cümlenize malûmdur. Arkadaşlarımızdan bâzılarının bahsettikleri üzere Türkiye'de köy ve köycülük mevzuu şimdiye kadar ele alınmamış bir mesele değildir. Her ne kadar 442 sayılı Kanunun neşrine kadar bu mevzu resmen Devlet organlarının meşgul olduğu bir konu değildi, fakat hakikatte Osmanlı Devletinin kuruluşundan evvel de memleketimizde köy mevcuttu ve bunun mânevi şahsiyeti de vardı. 442 sayılı Kanunun ilk maddesiyle nüfusu iki binden aşağı olan mahaller köy sayıldığı gibi bu kanunun ikinci maddesiyle de köy tarif edilmiş ve (cami, mektep, otlak, yaylak, bataklık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağımk evlerde oturan insanlar bağ, bahçe ve tarlalarıyla birlikte köyü teşkil ederler) demek suretiyle resmî ifadesi verilmiş bulunmakta idi.

Benden evvel konuşan hatip arkadaşların bir kısmı bu tarife kadar mefhum halinde köyün teşekkül etmiş sayılamıyacağını beyan etmişlerdir. Halbuki Cumhuriyet devrini idrak etmediğimiz sıralarda dahi köy; mânevi şahsiyet olarak resmen teşekkül etmiş 40 nüfustan fazla olan yerler bir dâvada, taraf olmak ehliyetini iktisap etmiş bulunmakta idiler. Eskiye bilen arkadaşlarımızın kolaylıkla hatırlıyacakları veçhile kavmi gayrimahsur adıyla 40 nüfusu tecavüz eden köy ve toplulukların varlıkları mahkemelerimize de kabul edilmiştir.

Köyü çok eski devirlere varan bu hakikaten Cumhuriyet devrinde neşredilen 442 sayılı Kanunla da müstakil varlık olarak kabul edilen köylerimizin halen inkişaf edememiş olması bugün elemle üzerinde durduğumuz meselelerden biridir.

Tarihimizi tetkik ettiğimiz sırada görmekteyiz ki, memleketimizde köy ve şehirler başka memleketlerde olduğu gibi bir sınıf olarak uzun mücadelelerden geçmiş ve her birinin şahsiyetleri bu mücadelelerin neticesinde teşekkül etmiş değildir. Köy ve şehirlerimizin oluşlarında böyle mücadele sahnelerinin mevcut olmayışı

da, şükranla kaydedilmek lâzımdır ki, memleketimiz için mesut bir hâdisedir. İctimai ve iktisadi sebeplerle şehirlerin köylere böyle bir baskı yapmamış olmasına rağmen köylerimizin şehirlerimizle muvazi olarak inkişaf etmemiş olmasının sebeplerini az çok ve sırası gelmişken gözden geçirmek her halde faydasız olmayacaktır.

Muhterem arkadaşlar, biraz evvel şehirlerimizin inkişafı ile köylerimizin inkişafı muvazi olmamıştır derken köylerimizin şehirlerimize nazaran oldukça geride kaldığını işaret etmek istemiştik. Fakat bu halin diğer memleketlerdeki gibi şehirlerin bir baskısı neticesi olmadığını da söylemiştik. Muhakkak olan bir şey varsa bu sözümüz % 100 hakikatın kendisi değildir. Hukuki ve tarihî olaylar bakımından bu bir hakikat olmakla beraber ruhi ve iktisadi zaruretler bakımından az çok şehirlerden köylere nazaran husule gelen üstünlüğün bir baskısı olduğunu da kabul etmek icabeder. Osmanlı devrinde köy şehre nazaran daima madun ve maddeten ve mânen daima düşkün sayılırdı. Büyük Atatürk'ün dilinde ifadesini bulan: (Köylü efendimiz) sözünün zamanla taammümü bu baskıyı az çok kırmış ve köylerde de az çok inkişaf ve ilerleme görülmeye başlamıştır.

Mevzuun tamamen dışında olması lâzımgelen bu konuyu burada bu kadarla keserek köylerimizin süratle inkişafı hakkında endişelerimize dönmek istiyorum.

Muhterem arkadaşlar 442 sayılı Köy Kanununun tamamen yerli bir fikir mahsulü olması, orijinalligi ve zamanındaki duruma uygunluğu bakımından, keza ruh ve ifade yönünden gayet muvaffak kanunlar arasında olduğu daima söylenir. Bu hususta hukukçularımızın ve düşünürlerimizin ekseriyeti fikir ve mütalâalarını mâruzatım dairesinde serdetmişlerdir. Buna rağmen bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten beri muvaffak olamamıştır. Kanun ortaya koyduğu prensipler bakımından hakikaten üstün bir durumda olan bu kanun iyi bir şekilde tatbik edilebilmek imkânı bulursa az çok tadillerle yeni bir muvaffakiyet unsuru olabilir. Buna rağmen muvaffak olamamasının hikmeti nedir, diye bir nebze düşünmek iktiza ederse. Denilebilir ki, bu kanun yürürlükte bulunan diğer kanunlarla paralel olmamasından dolayı muvaffak olamamıştır. Ve hattâ daha fazla muvaffak olması beklenemezdi de. Yeni gelen kanunun

aynı muvaffakiyetsizliklere uğramaya mahkûm olmasından korkmak lâzımdır. Bir defa 442 sayılı Kanun köy şahsiyetini tarif ve köy idaresini tanzim eden şekilleri tedvin ve hattâ köy ihtiyar meclislerine hakkı kaza tanıyacak kadar ileri fikirleri de muhtevi bir haldedir.

Yeni gelen kanunda da aynı orijinaliteye tesadüf edilmektedir. Bunda ayrıca görülen yenilikler arasında az çok önemlileri de vardır. Bilhassa köy iskân sahasının tâyini ve iskân sahası haricine de ayrıca inşaat yapılmasının yasak edilmesi, yeni vergi sistemlerinin ihdası ve bunların bir şekle bağlanması gayet önemli keyfiyetlerdendir.

Bütün bunların haricinde köy işlerinin muvaffakiyetle yürümemesini icap eden âmillerin başında köy muhtarlarının yalnız cehaleti, iş bilmemeleri, kökü eskiliğe dayanan ve aşiret hayatından deforme beylik ve şerafete benzer şekildeki tegallübü endişesi muvaffakiyetsizliğe tek âmil olmasa gerektir. Kanaatimizce bu saydıklarımızın bugünkü hakikatlar içinde mütalâaya değer mahzurlardan mâdüt olduğunda şüphe yoktur. Fakat asıl mahzur, sıkı bir merkezîyetçilikten gelen ve bugün merkezlerden çok uzaklarda bulunan köylerimizin merkezler yoluyla idare edilmek istenmesinden doğmaktadır. Yeni tasarının 442 sayılı Kanundan ziyade köylerin bütünlüğünü bu noktadan himaye edecek sebepleri hazırlamış olmaması bakımından, üzerinde durulmaya lâyıktır. Bugün yürürlükte bulunan idari kanunlar manzumesine göre devlet içinde mânevi şahsiyeti haiz olan müesseseler, vilâyet, belediye ve köylerdir. Ve hattâ bunlar âmme hizmeti ifa eden, vergi tarh ve tahsil eden ve hattâ idari kararlar ittihaz eden ve itiraz yolu ile bunları tetkik eden devlet organlarıdır. İş böyle olduğu halde köyün mahallî idareler bakımından hukuki durumu belirtilmemiştir. Ve mahallî idarelerin bilhassa vilâyetlerin baskılarının ağırlıkları, belediyeler gibi mânevi şahsiyeti olan diğer müesseselere nazaran, köylerde daha çok hissedilir durumdadır.

Ayrıca köylerin jandarma ile murakabesi işi biraz daha ağırlaştırmış ve hattâ müsaade ederseniz inkişaflarını vahîm bir duruma getirmiş bulunmaktadır. İdari taksimat bakımından köylerin nahiyelere bağlanmasının doğruluğu gayet tabiidir. Fakat nahiyelerin köyler-

den ayrı ve uzak merkezden idare olunması ise realite ile tezat halindedir. Acaba bugünkü nahiyeler, yeni Köy Kanunu tedvin edilirken, muayyen bir köy topluluğu haline getirilemez mi idi ve bu şekilde vilâyetlerle köyler arasında tabii bir ittisal düşünülemez mi idi?

Kanaatimize göre köylerin birbirlerine bağlanmakta bulunduğu bu devirlerde, nüfusun artması, iktisadi sebeplerin köyler istikametinde tekâsüf peyda etmesi gibi haller muvacehesinde böyle bir yola gitmek, nahiyeleri köylerin müşterek bir organı haline getirmek daha faydalı ve daha önemli neticeler doğurabilirdi.

Muhterem arkadaşlar, bu noktada hâtıralarımızı biraz geriye doğru çekmek lüzumunu hissediyorum. Meşrutiyette Meclisi İdare Âzaları halk tarafından intihap olunurdu. Uzak merkezlerden gelen idare âmirleri böylelikle mahallî hâdiseleri iyi bilen kimselerle teşriki mesai ederek çalışırlardı. Bugün sıkı merkezîyetçilik saikasıyla vilâyet ve kazalardaki idare heyetleri arasında müntahap bir kimse olmadığı gibi bunların tamamı mahallî işlere aşına olmıyan, mahallî ihtiyacı tanımayan, tamamiyle duruma yabancı kimselerden teşekkül etmesi de kabildir. Keza nahiyeye müdürleri de muhitin yabancı olabilir. Bu işte tahsilin önemi ikinci derecededir. Ayrıca intihapla idare adamlarının bulundurulması da memlekette insan yetiştirme bakımından gayet önemli bir hâdise olabilir. Binnetice bu şekilde idari cihazları merkezlerden daha uzak yerlere ve köy toplulukları arasına kadar kolaylıkla serpiştirilmiş dahi olabilir.

Bu mahzurların tatbikata konu olan cihetleri hiç şüphesiz köy sınırları ve meraları işidir.

Hâtıralarımızı iyice canlandırmak için sizi yakın bir zamana götürmek istiyorum. Meşrutiyet devrinde meclisi idare âzaları halk tarafından intihap edilirdi. Bugün ise kaza ve vilâyetlerde merkezden mansup ve mahallî idareyi bilmiyen memurlar tarafından idare ediliyor. Bunun mahzurları bugünkü idari teşkilâtta kendini gösteriyor.

Arkadaşlar, ben bu Meclisi teşkil eden güzide âzaların her birisinin yeğân yeğân İçişleri Vekâletine gittiğini ve her birinin yeğân yeğân bir sınır ve hudut ihtilâfı ile de üç seneden beri meşgul olduğu halde buna bir çare bulamadığını görmekteyim.

Arkadaşlar, işin asıl mahzurunu, bu hudut meselelerine veçhe veren kimselerin, ziraat memuru, veteriner, maarif müdürü ve saire gibi mahallî işlerle alâkası olmayan, uzak merkezlerden gelmiş kimselerin lâalettayin bir jandarma raporu üzerine verdikleri karar ve mütalâalardan mümbais olduğuna ve bunun düzeltilmesinin ancak mahallî ihtiyaçları lâyıkı ile kavramış insanların merkezden mansup kaymakamlarla, valilerin maiyetine gönderilmesi suretiyle halledilebileceğine inanmaktayım. Aynı zamanda bir kaza içersinde asayiş bakımından ve sınır ihtilâfı bakımından gayet önemli olan bu mevzuların yine üç beş köyü bir toplulukta birleştirip, o üç beş köyün içinden çıkacak bir nahiye müdürü veya köy birliği başkanı şeklinde, intihap edilecek kimsenin köy muhtarlarıyla beraber yapacakları muamelelerle az çok halledileceğine kaani bulunmaktayım.

Böyle intihap usulünün bizim memleketimizde adam yetiştirme bakımından iğtimai faydaları da olacaktır. Ve memleket zamanla bunun faydasını idrak edecektir. Bugün bu mevzu üzerinde ne konuşursak konuşalım realiteyi candelendirmek mümkün olamaz. Fakat arkadaşlar, asıl demokrasi bu şekilde ve intihapla idareci unsurların iş başına getirilmesi ve intihap sisteminin en küçük yerlerde kökleşmesi ve ananeleşmesi demektir. Köy Kanununun tanziminde bu cihetin biraz daha tevsian tatbik edilmesinde yerinde olur.

Arkadaşlar, bunların haricinde Köy Kanununda Anayasaya muhalefet bakımından önemle üzerinde durulması lâzımgelen mevzular da vardır. Daha önceki kanunda hakkı kaza kanunen teşekkül etmiş heyetlere verilirken, 442 numaralı Kanun, nevama tahkim mahiyetinde de olsa, icra dairelerinde, bir hâkimin tasdikına lüzum kalmadan da infaz edilen karar çıkarmak salâhiyetini vermiştir. Bugün tahkim mahiyetinde dahi olsa böyle bir kaza sistemine gitmek mahkemelerimizin bütünlüğünü zedelemesi bakımından yerinde olmayan ve önemle üzerinde durulması lâzımgelen bir şeydir.

Keza kanaatimizce imece usulü de Anayasaya mugayirdir. Binaenaleyh Anayasa hukukuna mugayir olan bu cihetlerin maddeler müzakere edilirken nazarı dikkate alınmasını arz ve istirham ediyorum.

REİS — Zihni Ural.

ZİHNİ URAL (Çoruh) — Muhterem arkadaşlar, Köy Kanununun tatbikini temin edecek olan murakabe mevzuuna benden evvel konuşan arkadaşlarımız temas etmiş bulunsalardı huzurunuzu işgal edecek değildim. Tasarıda görüleceği veçhile söz hakkım mahfuz bulunmak şartıyla imza ediyorum diye bir kayıt vaz'etmiş bulunuyorum. Mâruzatıma geçmeden evvel şu noktayı tebarüz ettirmek isterim ki, mevcut Köy Kanununun daha mükemmel, daha verimli faydalar temin edebilmesi bakımından İçişleri Komisyonunun da tâli komisyon olarak Sayın Baha Koldaş arkadaşımızın başkanlığındaki birkaç kişilik heyet, huzurumuza takdim edilmiş bulunan bu tasarımı hazırlamışlardır. Bugünkü imkânlar içinde bu tasarı, kanaatime göre mevcut Köy Kanunumuzun tekâmül ettirilmesi bakımından faydalı olmuştur ve kifayetli bir derecededir. Prensip bakımından bâzı üzerinde durulacak noktalar vardır. Tümü üzerinde bunun bir kısmını izah edeceğim, bir kısmını da maddeleri geldiğinde izaha çalışacağım.

Şunu arz etmek isterim ki, bir kanun ne kadar mükemmel bir şekilde Yüksek Meclisten çıkarılabilirse çıkarılsın, bunun tatbikini temin edecek olan mevzular ele alınıp bu cihet kanunla muvazi olarak temin edilmedikçe kanun, daima verimsiz kalacaktır. Mevcut Köy Kanununun, gerek Hükümet tasarısının mucip sebebinde, gerek encümenimizin mucip sebepler lâyihasında görülüyor ki, mükemmeliyeti üzerinde ittifak edilmiştir. Şu halde kanunu değiştirmeye ne lüzum var. Yeniden kanun yapmaya neden ihtiyaç hâsıl olmuş.

Arkadaşlar, naçiz kanaatime göre mevcut Köy Kanunu, tatbik edilmediği için, tatbik çareleri aramak gayesiyle bu yeni tasarı Hükümet tarafından sevk edilmiştir. Hazırlanmış bulunan bu tasarı, arzettiğim gibi, mevcut kanunun hükümlerini daha mükemmel bir şekilde koymuş bulunmakla beraber, Devlet murakabesi ile bunun tatbiki temin edilmedikçe bu şekilde uğraşmamız beyhudedir.

Murakabe nedir arkadaşlar?. Gerek mevcut Köy Kanununda, gerek bu tasarıda, murakabe bakımından noksanlık vardır. Kanunun tatbiki için, Devlet namına murakabe uzviyetini tedbirleyen İl İdaresi Kanununun hükümlerine göre bu vazifeyi yapacak olan idare âmirleriyle mülkiye heyeti teftişyesinin metotsuzlu-

ğu neticesidir ki mevcut Köy Kanunu, tatbik edilmemiştir.

Arkadaşlar, bu tasarıda da aynı noksanlık mevcuttur. Binaenaleyh evvelâ murakabe metotlarımızı ıslah etmeliyiz ki bu kanun işliye-bilsin.

Şimdi, bu murakabenin ne olduğunu kısaca arza çalışacağım. Biliyorsunuz ki, İl İdaresi Kanunu hükümlerine göre idare âmirleri, köy idarelerini teftiş ve murakabe ederler. Köy idaresi vazifelerinin icabı ne ise bunun yapılp yapılmadığını tetkik ederler. Ve yapmaları için ne icabediyorsa o şekilde hareket ederler.

Şimdi bu bakımdan İl İdaresi Kanununa göre idare âmirleri vasfı ile murakabeyi yapan vali, kaymakam ve nahiye müdürlerinin bugüne kadar, 30 seneye yaklaşan Köy Kanununun tatbikatında ne yapmışlardır, bu kanun niçin verimsiz kalmıştır? Kısaca buna temas edersek bu tasarruğun neticesi için de bir hüküm verebiliriz.

İl İdaresi Kanununun 9 ncu maddesinin C fıkrası, valilerin vazife ve salâhiyetlerini ve diğer maddeler de valilere tebean kaymakam ve nahiye müdürlerinin aynı mahiyette vazife ve salâhiyetlerini tâyin etmiştir.

Şimdi C fıkrasını aynen okuyorum, «Vali, kanun, tüzük, yönetmelik ve hükümet kararlarının neşir ve ilânını ve uygulanmasını sağlamak ve bakanlıkların talimat ve emirlerini yürütmekle ödevlidir, bu işlerin gerçekleşmesi için gereken bütün tedbirleri almakla mükelleftir.» Kanununun âmir hükmü üzerinde nazarı dikkatinizi celbederim.

Tatbikata geçelim arkadaşlar;

İdare âmirleri bu şekilde İller Kanununda vazife ve salâhiyet alırken bir de okuduğum (C) fıkrası hükümlerine göre aynı zamanda vekâletlerin talimat ve emirlerini kanun mahiyetinde ve farksız olarak yürütmekle mükelleftir.

Memurun Kanununun 39 ncu maddesi, idare âmirlerinin hareketlerini emri mahsusla takyit etmektedir. Bunu kısaca arz edeyim efendim. Bunu izahtan maksadım, Köy Kanununun tatbik edebilmek için ne gibi tedbirler almak lâzımgeldiğini izah içindir. Bu tedbirleri alamadığımız takdirde beyhude gayret sarfetmiş olacağız.

Arkadaşlar; Memurun Kanununun 39 ve 40 ncu maddeleri hulâsaten şudur: Kanunların sarahaten emretmediği ve maddenin üzerinde de emri mahsus bulunmadığı takdirde de memurlar içtihatlarıyla hareket ederler, Köy Kanununun tatbikatında. Şu halde valilerin, kaymakamların, nahiye müdürlerinin tatbikattan mütevellit hareketlerini tanzim edecek maddeler halinde, eğer kanuni sarahat yoksa, vekâletin emrine bakacak. Bu da bulunmadığı takdirde içtihatla hareket etmek mecburiyetindedir.

Arkadaşlar, şimdi size kanunla, İl İdaresi Kanunu ile, Memurun Kanunu ile tamamen telif edilmesi imkânı olmayan vekâletlerin emirlerini okuyacağım. Göreceksiniz ki, idare âmirleri, bir taraftan İl İdaresi Kanunu hükümlerine göre icabeden tedbirleri mutlaka almakla mükellef olmalarına rağmen, vilâyetler tamamen İl İdaresi Kanununun hükümleri hilâfına olarak tamim ve emirlerle idare âmirlerini takyit etmişlerdir. Ve Köy Kanununun tatbikatında, İller İdaresi Kanununun gayesi içinde bulunan bu salâhiyetler bu şekilde kaldırılmıştır. Yalnız, bugünkü Köy Kanununun tatbikatında, bizatihi faal, mesuliyetten korkmayan idare âmirleri müstesna olmak üzere ekseriyeti şaşırılmış kalmıştır.

Misal olarak vekâletin iki emrini arz edeceğim. Bunlar Köy Kanununun tatbikatına ait emirlerdir.

Mahallî idarelerden, müfettişi umumiliklere ve valiliklere 23.3.1939 tarih ve 3016 numara ile şu şekilde bir emir veriliyor. Buna âmil olan Erzincan zelzelesindeki felâkettir.

Deniyor ki; «Köy evlerinin ıslahı ve ihtiyaca uygun bir şekle ifrağı, tuğla ve kiremitin yapıcılıkta esas olması ve bu işlerin ön plânda düşünülmesi ve gereken tedbirlerin alınması, faaliyetlere geçilmesi, ve köylünün fazla para yükü taşımaması için el ve kol emeğiyle ve imece suretiyle iş birliği yapılarak ocaklardan elde edilecek kiremitle ev çatılarının yenilenmesi». Bu tamimin yazılışı, Erzincan felâketi dolayısıyla mütehasıs heyetin verdiği raporda yıkılan evlerin % 92 sinin damlarının toprak olması sebebiyle felâketin vukua geldiğini mütehasıs heyet tebarüz ettirmiştir.

İşte o sıralarda bir emir çıkmıştır, damları tamir edin, diye.

'Arkadaşlar, aynı sene bir ay sonra, 24.IV.

1953 tarihinde yine Mahalli İdareler Umum Müdürlüğünün 438/6450 numaralı bir yazısı tamamen vilâyetlere gönderilmiş bulunuyor. Yazının hulâsasını kısaca okuyorum, çok enteresan mevzudur. Yapacağımız kanunun mih-rak noktası, naçiz kanaatime göre, bu mevzu-ları ıslah etmektir. Tebligat aynen şudur :

«Köy bütçeleri ile mesai programları ka-nun hükümleri ve ana esaslar dâhilinde köy idareleri tarafından tanzim ve tatbik edilir.» Nazarı dikkatinizi celbederim, «.. Bu husuta köylerin tamamen serbest bırakılması, kanun-ların sarahaten emrettiği hususattan maada hiçbir iş için köylere ve köylülere teklifte bu-lunulmaması icabeder» yolunda emir veriyor.

Arkadaşlar, bir ay evvel Köy Kanununa dayanarak evlerin ıslahı için tedbirler alın-ması, İller Kanununa göre idare âmirlerinin, bilhassa baştaki valilerin, Köy Kanununun tatbiki ile mükellef olduğu kaydına karşı ve-rilen emirde bu işlerin ikmalini tamamen bil-dirmiş olmasına rağmen birinci emirde müste-şar başka emir veriyor. İl İdaresi Kanununun hükümleri ne ise onu yerine getireceksiniz ve evleri ıslah edeceksiniz; ikinci emirde ise üze-rinde doğrudan doğruya sarahatle kanunlarda zikredilmeyen husularda köy işlerine karışma-ması suretiyle tebliğ ediliyor.

Şimdi, İl İdaresi Kanunu hükümlerine gö-re vali, kanuna riayetle mükelleftir. İl İda-resi Kanununun aynı maddesine göre vekâlet-lerin emrini de tutmakla mükelleftir. Şimdi idare âmirleri ne yapacaktır? Arzettiğim gibi bu murakabedeki keşmekeşlikler ki Köy Kanu-nunun tatbikına mâni olmuştur. Mesuliyetten korkmayan idare âmirleri oldukça muvaffak ol-muşlardır. Diğer yerler metruk kalmıştır. Ar-kadaşlar, yeni tasarıda bu mevzular ele alın-mış mıdır? Hayır.. Benim korkum, demin de arzettiğim gibi, mükemmel bir tasarıdır. Fa-kat nasıl ki mevcut kanunun iyi bir kanun olduğunda ittifak etmekle beraber tatbikından hiç-birimiz memnun görünmemekteyiz, bilhassa üç seneden beri C. H. Partili arkadaşlar af bu-yursunlar zihniyetlerinde, kabul etmek lâzımdır ki, bu bakımdan bir değişiklik vardır. Yeni tasa-rıda dahi idare âmirlerinin hareketleri için bir veçhe verilmediği takdirde murakabe bakımın-dan netice itibariyle istediğimiz kaydı elde ede-miyeceğiz. Keza bir misalle izah edeyim; Me-

deni Kanunun birinci maddesi; (Kanun, lâfziyle veya ruhu ile temas ettiği bütün meselelerde mer'idir). Hakkında Kanuni bir hüküm bulun-mayan meseleler örf ve âdete göre, buda bulun-madığı takdirde kendisi vâzı kanun olsaydı bu meseleye dair nasıl bir hüküm vaz'edecek idiyse hâkim ona göre hüküm vaz'eder, diye bir hü-küm vardır. Vazife, vazifedir. Bir hâkim bir dâvayı ele alıp dosyasıyla beraber, adlî hata ol-sun olmasın; nasıl ki, onu neticelendirmek mec-buriyetindedir. Mademki, İl İdaresi Kanununun icabı olarak bir vali bu kanunun tatbikını temin edecek tedbirleri alır kaydı içinde, ne şekilde tatbik ederse etsin, Kanunu Medenin birinci maddesinin ruhu içinde buna salâhiyet vermek lâzımdır. Hâkim dâvasını rüyet ederken dosya-sına göre Hukuk veya Ceza Usulü Muhakemele-rine göre muayyen prensipler içinde vazifesini ikmal eder, keşfini, şunu bunu, yapar, dâvayı bitirir. Fakat bizde Köy Kanununun tatbik eder-ken böyle bir salâhiyet yoktur. Arzettiğim gibi o idare âmiri, bir kudret taşıyorsa bu işi bece-rir, değilse böyle metruk bir vaziyette kalır.

Şimdi; bu vaziyete göre ne yapmak lâzımdır?

Arkadaşlar; bence, İl İdaresi Kanununun arz-ettiğim hükümlerini Köy Kanununda madde-ler halinde, izah ve Köy Kanununa intikal ettir-mek lâzımdır. Yani kısmen Köy Kanununda olan hükümler burada da vaz'edilmelidir ki, Köy Kanununun tatbikatında, usulü idare, mahiye-tinde bir rehber olabilmiş olsun.

Şimdi, bizzat tatbik ve murakebesinde, Dâhi-liye Vekâletinin, 1700 numaralı Dâhiliye Memur-ları Kanunu hükümlerine göre bir Teftiş Heyeti Nizamnamesi diye bir şey yapılmıştır. Bu nizam-nameye göre, yine Köy Kanununun tatbiki için bu teftiş heyetine vazife verilmiştir. Ondandır ki kısaca bir kaç fıkraya okuyarak sözlerimi bitire-ceğim.

Dahiliye memurları kanunu hükmüne naza-ran hazırlanmış olan bir nizamnamenin 7 nci maddesine göre Mülkiye müfttışlerinin vazife ve salâhiyetleri, (E) bendinde şöyle mezkûr-dür. «Mülkiye müfttışleri idare âmirlerinin çalışma tarzlarını teftiş eder» 6 nci fıkraya bil-hassa dikkatinizi rica ederim. «Köy Kanununun uygulanmasında muhtar ve ihtiyar kurulu üyele-rinin vali, kaymakam ve nahiyeye müdürleri ta-rafından köy işlerinin görülmesi bakımından yardımlarda bulunup bulunmadığının teftişi».

Arkadaşlar, bu teftiş işlerine nazarı dikkatinizi celb ederim. İfâre âmirleri, Köy Kanununun tatbiki için ihtiyar heyetine, muhtara yardım edecekler. Bunun mahiyeti nedir arkadaşlar? Böyle bir şey gördünüz mü hiç? Mademki kanunun icaplarının yerini getirilmesi lâzımdır. Mülkiye müfettişlerini biliyorsunuz, bir defa köylerde bu bakımdan hemen hemen bir vazife görmemektedirler. Miktarları azmış, otuz, kırk imiş. Müfettişlerin azlığı, bu kanun hükümlerinin tatbik edilmemesi için bir sebep teşkil etmemelidir. Bir defa bu hususta idare âmirlerinin köylerde kanunun ve kanuna müsteniden çıkmış bulunan tüzük ve talimatnameler icabına göre vazife görüp görmediklerini bilirsiniz. Mahallî idarelerde benim otuz senelik hizmetim vardır, böyle bir şey görmedim arkadaşlar. Müfettişler bu bakımdan hiçbir rapor, ihtar ve saire gibi sicillerine tesir edecek bir rapor vermişlerdir. Yalnız şoselerin kenarındaki köylere uğrar yaptıkları teftişlerin mahiyeti de budur arkadaşlar. Oraya gider karşısına, muhtar çıkar veya köy kâtibi çıkar, kaç kuruş aldıklarını, bunun ne kadarını sarfettiklerini geriye kalan ne olduğunu sorar. On kuruş almışlarsa ve bunun beş kuruşunu sarfetmişlerse beş kuruş ne oldu der, yaptıkları teftişin mahiyeti bundan ibarettir. Halbuki talimatname ve kanun icaplarına göre Köy Kanunu tatbik ediliyor mu, edilmiyor mu diye idare yönünden teftiş etmesi icabeder. Tatbik edilmeyen kısımlarını niçin tatbik etmediklerini, ihmal edenler varsa ihmal edenleri inzibati ceza ile tecziyelerini istemek vazifeleridir. Bugüne kadar bu yönden yapılmış bir tek teftiş ve ihtar ile tecziye edilmiş bir şey yoktur, ben görmedim.

Köy Kanununun tatbikatında ihmali görülünlerin tecziyesi lâzımdır, bu şartlar içinde arkadaşlar, tedbirler alınmazsa, Köy Kanununun matlup gaye ile, biz bunu tatbik edeceğiz diye buna inanmak kendi kendimizi aldatmaktan başka bir şey değildir. Bunun için bu bakımdan, İl İdaresi Kanununa ve mevcut Köy Kanunu tasarısına, idare, demin arzettiğim gibi nasıl bir hâkim dosyasını hukuk usulüne, ceza usulüne göre ikmal ederse, biz de bu şekilde esaslar kabul etmek mecburiyetindeyiz.

Gerek idare, âmirlerinin izahına çalıştığım veçhile, gerek müfettişlerin Köy Kanununun tatbiki için yapmadıkları bu vazifeden dolayı yal-

nız ve yalnız ihtar cezasıyla mükellef olmalarına rağmen, bu da yapılmadığına göre arkadaşlar, teftiş heyetini de bu bakımdan murakabe etmek lâzımdır. Ve onların teftiş nizamnamesinde bu bakımdan, kendilerini tecziye etmek bakımından müeyyideler koymak lâzımdır..

Netice arkadaşlar; tasarı arzettiğim gibi mevcut Köy Kanununun hükümlerini daha etraflı izah etmek bakımından verimli bir şekildedir. Elverir ki, bu kanunun tatbikatı ile mükellef olan idare âmirleri için, arzettiğim esaslar dairesinde müeyyideler koymak ve onları çalıştırma icapları ne ise onlara yeni tasarıda yer vermek ve bu bakımdan İller Kanunu ile beraber mütalâa etmek lâzımdır. Aksi takdirde kendi kendimizi aldatmıyalım arkadaşlar.

REİS — Açık rey e arz edilen tasarının oylama muamelesi nihayet bulmuştur.

Söz Kâzım Arar'ındır..

KÂZIM ARAR (Çankırı) — Muhterem arkadaşlar, Türkiye'de köy mevzuu, çeyrek asırdan beri ele alınmamış, Türk köylüsü tam bir ihmal görmüş ve köylü dâvası arzu edildiği şekilde benimsenmemiş bulunmaktadır. Köye ve köylüye gösterilecek ilk alâkanın haberi beşareti olan bu kanun lâyihasını memnuniyetle karşılamak icabeder. Gönül isterdi ki, 1951 de Büyük Meclise intikal eden bu tasarı, daha önce kanunîyet iktisap etmiş olsun. Ve bugüne kadar köylüye en küçük bir faydası dokunmayan eski kanun yürürlükten kalksın. Bizde köy dâvası, realitelere uygun bir tarzda ele alınabilmek için köyü bilmek, köylüyü bilmek ve bugüne kadar teamül halini alan tatbikattaki zihniyetten uzak hükümler ihtiva etmesi icabeden bir kanun tasarısına sahip olmak lâzımdır. Halbuki yeni kanunda ferahlatıcı hükümler mevcut olmakla beraber eski bir zihniyetin samimi de olsa bâzı hususlar da yer aldığını görüyoruz. Buna bir misal olarak lâyiha'nın 15 nci sıra numarasında kayıtlı hükmü beraberce okuyalım..

Muhtarların vazifelerini yapmalarını halinde vali ve kaymakam tarafından çıkarılması köylü tarafından seçilen bir kişinin, onun arzunu hâkimine vazifeden uzaklaştırılması neticesini doğuracağından ve bu netice de demokratik esaslara uymadığından bu gibi muhtarlara sıra ile ihtar, para cezası ve en sonra kovuşturma yoluyla cezalandırılmaları enas lâyihada 442

sayılı Kanuna nazaran bir yenilik arzetmektedir.»

İşte yeniliğe doğru adım atan ve yenilik için çalışan bir zihniyetin eski zihniyetten ayrılmamış olduğunu ve yine eski zihniyetin tesiri altında âdeta demokratik bir nizama yer veriyormuş gibi ferahlatıcı bir esbabı mucibe ile gelirken yine tasavvur buyurun, şu kısma bir daha göz atalım;

(Köylü tarafından seçilen bir kimseye idare-âmirinin ceza vermemesi) esasını kabul ederken diğer taraftan, ihtar, para cezası ve en sonra kovuşturma yolu. Yani kanunun idare âmirine tamdığı ihtarla para cezası, acaba demokratik nizama aykırı bir hareket değil midir?

Tsarının heyeti umumiyesi itibariyle buna benzer pek çok antidemokratik zihniyet taşıyan taraflarını görmek mümkündür.

İktisadi kalkınmanın tek çaresini bulabildiğimiz ve nüfusumuzun yüzde seksen dördünü teşkil eden köylüyü kalkındırma dâvasında atılan adım, kanun tasarısının ihzarında daha esaslı temellere istinat edilebilirdi. Bu ana kanunun hazırlanmasında İçişleri Vekâleti, demokratik rejimi benimsemiş memleketlerde olduğu gibi tasarımı teksiren muhtar ve nahiye müdürlerine, bütün idarecilere ve B. M. M. Âzalarına gönderip mütalâalarını aldıktan sonra alâkalılardan müteşekkil bir toplantıda enine boyuna müzakereye tâbi tutsa idi daha mükemmel bir eser ile huzurunuzda çıkmak imkânını istihsal etmiş olurdu. Bununla beraber kaybedilmiş zamanın telâfisi için umumi mahiyette görüşmelerimizi açıklarken sabır ve tahammüle daha geniş ölçüde yer vermek ve bilhassa kifayet takrirlerinden tevakkü etmek temenniye şayan olur kanaatindeyim.

Muhterem arkadaşlar; köylü bugünkü yaşayış tarzı ile çok iptidai bir hayat seviyesi içindedir. Onun ihtiyaçlarını (A) dan (Z) e kadar mütalâa etmek ve bu kanunda lâyük olduğu yer vermek zaruretindeyiz.

Güzergâh hariç, bütün köyler, yoldan mahrumdur. Bütün köyler, sıhhi meskenden mahrumdur. Bütün köyler arazi ve mera ihtilâfları yüzünden huzurdan mahrumdur. Pek azı müstesna, bütün köyler, telefondan mahrumdur. Bütün köyler, iştilgal sahaları yalnız ziraat olduğu halde teknik ziraattan mahrumdur. Bütün köyler sağlık ve sosyal işlerinden mahrumdur,

muazzam bir yekûn teşkil eden köylerimiz kültür yuvalarından mahrumdur, velhâsıl onun mahrum olmadığı ne var ki? Bunları sıralamaktansa her şey ve her şeyden mahrumdur, demek daha yerinde olur kanaatindeyim. Biz bu kanunla sadece bir Köy Kanunu tadvin etmiyoruz arkadaşlar. Büyük bir cemiyetin temelini atıyoruz ve modern Türkiye'nin istikbale muzaf çehresini çiziyoruz. Bu kanun İller İdaresi Kanuniyle, bu kanun üç seneden beri çıkaramadığımız Orman Kanuniyle, bu kanun Tarım, Sağlık, Millî Eğitim ve Adalet Vekâletleri Teşkilât Kanunlarına muvazî olarak yürütülecek bir kanundur. Bu itibarla benden evvel konuşan arkadaşlarımın temas etmedikleri bir noktaya, belki temas etmişlerdir, bulunmadığım bir zamanda, onu bilmiyorum, temas etmek istiyorum. İller Bankası bu memlekette kısa bir zamanda vazifesini ikmal edememiş olmakla beraber faaliyeti ve mesaisi itibariyle kasaba ve şehirlerimizin su, elektrik dâvasında nasıl faydalı ve müsmir bir rol oynamışsa bizde köy-dâvasında muvaffak olabilmek için, şahsi ve naçiz kanaatim olarak arzedeğim ki, bu dâvayı ancak bir köy bankası kurmak suretiyle hal yoluna gidebiliriz. Görüyorum ki, tasarıda buna ait hiçbir esasa temas edilmemiş. Bilhassa köyün sağlık işleri nasıl temin edilecek? Köyün okul dâvasına temas ettikleri kısım da hiç tatminkâr değildir. Köyün yolu, suyu dâvası bugünkü haliyle intihap dairem olan Çankırı'nın durumunu gözden geçirecek olursak iktidarın üç senesinden iki senesi Çankırı'da ihmal edilmiş, bir tek çeşmeye dahi su akıtılmamış; birçok vilâyetlerde akıtılmış olmasına rağmen, burada bu temin edilememiş, nihayet üçüncü senede ve birçok istihramlarımız sonunda birkaç çeşmeye su akıtılmıştır. Bu tabikat ve bu fena neticelere müncer olduğunu göre göre, hâlâ arzu ettiğimiz mânâda bir vuzuh ifade eden kanuni maddeler ve müeyyideleri ihtiva etmeyen bir tasarıya iltifat etmenin elbette doğru olamayacağına kaniim. Bu itibarla ki, önümüzde, hakikaten müspet faaliyetini müşahade ettiğimiz İller Bankasının tuttuğu yolu köye de imale ederek, bir köy bankası kurmak suretiyle burada köylüye yapabileceğimiz idari faaliyetin yanında iktisadi bir kalkınmanın ve onlara suyu, yolu, teknik ziraati, sağlık işlerini, okul binalarını ve bütün ihtiyaçlarını derpiş edecek bir teşekkülün kurulması yoluna gitmenin daha çok faydalı olacağı mülahazasını arzetmek isterim.

Maddeler üzerinde de konuşmak kaydıyla, yalnız bir noktayı Heyeti Celileye arzedeceğim. Dün Kâğıtları Müdürlüğünden bu kanun lâyihasının bir suretini istedim. Kalmamış. Görülüyor ki, arkadaşlar, dağıtma tarihi ile gündemde görüşülmesi tarihi arasında uzun zaman geçtiği için birçok arkadaşlarımız bulamamışlar veyahut da okuma imkânına sahip olamamışlardır. Bu sebeple bu büyük ve önemli dâvayı ele alırken biraz daha işe geniş mütalâa imkânını vermek lâzımdır. İtiraf edeyim ki, bendeniz de bir saatlik tetkikten sonra huzuruza çıkabildim. Bana benzer diğer arkadaşlar da vardır. Çünkü mütemadiyen kanun tasarısını arıyoruz. Bu itibarla mümkünse bu tetkik imkânının bize sağlanmasını rica ediyorum.

REİS — Tereddüt hâsıl olmaması için arz ediyorum: Köy kanunu lâyihası Şubat ayında tevzi edilmiştir. Eğer miktarı azalmış ise bâzi arkadaşların da tedarik etmelerini teminen yeniden bastırılması derpis olunabilir.

Esat Budakoğlu.

ESAT BUDAKOĞLU (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar; iki celseden beri devam eden Köy kanunu tasarısının ihtiva ettiği mevzu ve bünyesinde taşıdığı meseleler, hepimizin alâkasını ve hassasiyetini çeken bir tasarı olduğuna şüphe yoktur. İçişleri Komisyonu bu tasarıya lâyık olan ehemmiyeti vermiş ve bir buçuk sene kadar kendi tetkikinde ve etüdünde muhafaza etmiş ve bu mevzuu o kadar benimsemiş ve o kadar kendine maletmiş ki, Hükümetten gelen tasarımı bir yana bırakarak tamamen yepyeni bir tasarımı yüksek huzuruza sunmuş bulunmaktadır. Elbette ki bu gayretleri, bu çalışmalarını tebrik etmemek elden gelmez.

Ama arkadaşlar, gönül isterdi ki bu kadar geniş etüd ve bu kadar çalışmalardan sonra Meclisin huzuruna getirilen tasarı, günün yaşayan ihtiyaçlarını, günün ıstıraplarını, dertlerini de hükümlerle hallederek gelmiş bulunsaydı.

Heyeti umumiyesi itibariyle muhakkak ki büyük ve yorucu gayretler sarfedilmiştir. Ama bu kanunun ihtiva ettiği hükümler itibariyle, her birimizin seçim bölgelerimizde yıllardan beri dolaşırken gördüğümüz, müşahade ettiğimiz birçok meseleler var ki, halledilmemiştir. Bunu da bir realite olarak, bir vâkıa olarak kabul ve teslim etmek lâzımdır. Benden evvel

konuşan arkadaşlarım birçok noktalara temas ettiler. Hakikaten dâva büyüktür, ehemmiyetlidir arkadaşlar. Ana dâva olarak ele aldığımız köy dâvasının anahtarı mahiyetini görecek olan bu kanunun, bilhassa ivedilikle ve öncelikle görüşülmesi, bizi üzerinde daha hassas durmak zaruret ve mecburiyetinde bırakıyor. meselenin tekrarında fayda olduğu kanaatindeyim. Birçok meseleler vardır. Sınır işleri denildi. Hakikaten bugün bir hakikattir ki, sınır ihtilâfları, sınır meseleleri ayakta duran dâvalardır, meselelerdir. Bugün köyler arasında huzursuzluk yaratan, köyler arasında ihtilâflara yol açan bir meseledir bu arkadaşlar. O kadar ki, iki köy halkını birbirine düşman yapan ve aralarında devamlı bir mücadele mevzuu olmaktadır. Halen yürürlükte bulunan 442 sayılı Köy Kanununun hükümleri arasında halledici hükümler yok mudur arkadaşlar? Vardır arkadaşlar. Acaba bu, meseleleri niçin halletmiyor? Bugün bu tasarı, bu dâvaları halledecek midir? Yeni tasarının getirmiş olduğu yeni hükümler, bu hudut ihtilâflarını halledecek midir arkadaşlar? Bir arkadaşımız, zannedirim Hamdi Bey arkadaşımız, temas buyurdular, yeni tasarı da bugün yaşanan ıstıraplara cevap verecek mahiyette değildir. Şikâyetler nereden geliyor? Köy sınırları ihtilâfı nereden geliyor, bunu tahrik eden şeyler nedir ki, köyleri bu kadar meşgul ediyor. Bu daha ziyade bir hudut meselesinden ziyade hayati mahiyette bir dâva, günlük hayat ile ilgili bir dâva mahiyetindedir. Çünkü bu sınır işinin arkasından hayvanların otlakiyesi, çayırı şusu busu geliyor. Bunun peşinde çoluğu ile çocuğu ile bütün köy alâkalıdır. Onun bir parçasının bir köye kayması, o köyün nasıl fevran ettiğini, çoluk çocuğu ile nasıl muharebe ettiğini birçoklarımız gördük arkadaşlar. Fakat bu ihtilâfları halledecek organ olarak idare kurulları vardır. Esefle söylemek lâzımdır ki, ve hakikati ifade etmek lâzımgelir ki, birçok hallerde idare heyetinde vazifeliler bu işlerin muharriki-dir arkadaşlar. Bu müesseselere karşı bugün köylerde ne fikir bakımından ne de mânevî bakımdan itibar kalmamıştır. Âdeta köyleri ihtilâfa sokmakta menfaat gören ve istismar eden bir zihniyette bulunan bir müesseseyi, yine bu dâvayı halletmek üzere vazifelendirmek hata olur arkadaşlar.

Arkadaşlar, elbette yeni bir tasarı getirilir-

ken eski hükümleri bir defa daha tekrar etmek değildir. Bugün yaşıyan ıstırapları bilenler, elbette bu yeni tasarı karşısında, hiç olmazsa derdi katiyetle halledecek tedbirleri ve çareleri de getirmek lâzımdır. Gelmemiştir. Belki dünkü kanunla bugünkü tasarı arasında ifade şekil ve formalite bakımından farklar görülebilir. Fakat esas ruhu bakımından zatî mesele bakımından yeni hiçbir şey gelmemiştir, arkadaşlar. Binaenaleyh bu tasarıya eksik olarak görmekteyim. Bunu tahrik eden sebepler arasında, beş senede bir kere, hudut değiştirilmesi ihtilâfların mütemadiyen devam etmesini icabettiren sebeplerden bir tanesidir. Çünkü biliyorsunuz, hangi köy olursa olsun, hangi yoldan ve vasıtalarından olursa olsun, hakkında daha fazlasını alabileceğine kanaat getirdiği gün katiyen hakkına rıza göstermiyor. Hatta kendi lehine bir hudut tashihi yapmış olsa bile, beş seneyi sabırsızlıkla bekliyerek, daha evvel makamlara müracaat ederek yeni bir sınır tesbiti için teşebbüsler yapmakta ve masraflar ihtiyar etmektedir. Ve bu yolda sarfettiği masraf, belki köy bütçelerinin çok üstündedir arkadaşlar. (Bravo sesleri, alkışlar).

Biz isterdik ki, kesin olarak bu işi halledelim, ayrı bir organ bulalım. Bu itibarla, aylarca bunun üzerinde çalışan bir heyetin bu inkâmı bulup huzurumuza getirmesi lâzımdı, bu gelmedi.

Yeni tasarıda beş senede bir katî zaruret halinde değişebilir diye bir hüküm vardır. Bu açık bir kapıdır. Takdiri kime ait olacaktır? İdare heyetleri kabul edildikten sonra buradan girip çıkışlar elbette olacaktır. Sınır meselelerinin halli her şeyden evvel sabit ve katî sınırlar halinde tesbitinden sonra mümkündür. Bu bir köyün lehine ve yine diğer bir köyün yine lehine inkışaf gösterebilir. Bunlar madem ki, bu memlekette içtimai bir yaradır, o halde katî tedbirleri de beklememiz lâzımdır. Bunun bu tasarıda halledilmemiş olmasını bir eksiklik olarak görüyorum. Elbette ki yalnız hududun genişletilmesi, bir şey ifade etmez. Mera, sınır işlerinin de katî olarak halli lâzımdır.

Yine tasarıya heyeti umumiyesinde eksik olarak gözüme çarpan noktalardan bir tanesi de, çiftçi malları mevzuudur. Bugün birçok arkadaşlar köylere gittiği zaman hemen hemen her defasında bununla karşılaşılıyorlar. Köyde hay-

van sahibi olan vatandaşlarla geçimini yalnız toprağa bağliyan, ziraati ile, istihsal ettiği mahsulü ile geçimen vatandaşlar arasında devamlı bir huzursuzluk vardır. Muhtar mücadelelerinde en büyük rol, bu menfaat çarpışmalarındadır. Bunların tedbiri, zımında cezri kararlar almak lâzımdır. Mevcut Çiftçi Mallarını Koruma Kanunu, buna deva olmamaktadır. Salâhiyetleri genişletmek lâzımdır. Çok defa, bir mevsim çalışıp çabalayıp tam mahsulünü idrak edeceği sırada bir sürü sahibinin, kendisinin bulunmamasından bilistifade, hayvanlarını tarlasından geçirmesi ile zarara mâruz kalan vatandaşlara rashyoruz. Zarar büyük olduğu için bu vatandaş bu meseleyi muhtar vasıtasıyla halledemez, mahkemeye gitmeye mecburdur, muhâkeme de uzun sürmektedir, sürecektir, hakkını elde etse bile müessir olamamaktadır. Bu vaziyetin de bu kanunda halledilmesi zarureti vardır.

Köylerin müsterek bir merası vardır, birisi bir koyunu ile ondan istifade etmektedir, diğeri bin koyunu ile. Hiç fark yoktur. O da bin koyunu ile o da tek keçisi ve tek koyunu ile aynı meranın içindedir. Bunlar köylünün müsterek malıdır. Bunların bir adedle tesbiti zaruridir.

Bu gibi şeylerin köylerde bir gelir membaı teşkil etmesi için köy ihtiyar heyetlerine, yeni tâbirle köy meclislerine salâhiyet vermelidir. Aksi takdirde devamlı bir mücadele olacaktır. O bin koyununu, bedava, müsterek meradan istifade ettirmekte devam edecektir. Bu gibi şeyler köylünün hayatında büyük huzursuzluklar yaratmaktadır. Bu da bir eksiklik, mevcut tasarı arasında.

Muhterem arkadaşlar, tasarıya gerekçesinde, tasarı hazırlanırken mümkün olduğu kadar köyle alakalı olan meselelerin bu tasarıya içinde toplu olarak bulunması gayesi güdülmüştür. Bu gaye, Hükümet tasarılarında kısmen vardır. Fakat komisyonun huzurunuza getirdiği tasarıda bu cihet temin edilmemiştir, ihmal edilmiştir. Meselâ seçime ait hükümleri tamamen Seçim Kanununa atfederek kıyas yoluyla yürütüleceğini tesbit etmişlerdir. Halbuki köylünün kültür seviyesine, anlayışına bir iki yeni kanun karıştırılmaktadır. Falan bölümün, falan fashının tatbikını kıyas yoluyla temin etmek mümkündür gibi ibarelerden bir şey anlamazlar

(anlarlar sesleri) Daha açık olarak tathikat işinin tasrih edilmesi elbetteki faydalıdır. Hükümet de bu şekilde getirmişti ve bu şekilde tasarının içine konmasında fayda mülâhaza etmek-teyim.

Arkadaşlar, muhtarlık müessesesine yeni tasarıda birçok imkânlar ve salâhiyetler veril-mektedir. Halen mer'î olan 442 sayılı Kanunun tathikatu içinde bulunan birtakım hususlar ma-alesef son yıllar içinde muhtarlık müessesesini dejenere etmiş hale getirdi. Birçok köylerimizde köyün itibar ettiği, hürmet ettiği, bu işi başarı ile yapacağına ittifak edilen birçok vatan-daşlar bu vazifeyi almaktan kaçmıyorlar. Bu köy hayatında ehemmiyeti çok büyük olan va-zifeden vatandaşlarımız niçin kaçıyorlar Muhtara karşı idaredeki zihniyet, haysiyetine düş-kün vatandaşlar üzerinde iyi tesir bırakmıyor. Bir muhtarın vazifesine karşı anlayış ve görüş-teki zihniyetin değişmesinin bir zaruret haline geldiğini arz ediyorum. Muhtarlar basit bir şey sormak için karakollara gidiyorlar. Bunların gidip gelmesinden karakol kumandanları, kara-kol çavuşları vazifelerini başka işlere tahsis edemiyorlar. Bu itibarla Hükümetten ve bilhas-sa İçişleri Bakanından istirham ediyorum; bu müesseseye karşı idari makamlar lâyikiyle hür-met gösterebilirler. Elbette ki kanunun diğer bir manasıyla köy hayatının bugünün icaplarına göre kalkınması, medeni vasitalardan istifade edebilmesi için elinde birçok imkânları vardır. Bunlara malik olabilmesi için köyün malî takati kâfi gelir mi? Bu, köyün kendi imkânları içinde halledilecek bir mesele değildir. Köye temiz su getirmek, yol yapmak, helâ yapmak şu ve bu işleri yapmak, bunların birçoğunu, belki hep-sini yapabilmesine dair 442 sayılı Kanunun hükümleri içinde birçok kayıt vardır. Orada köyün mecburi hizmetleri arasında köy içme suyu getirmek de vardır. Bu mecburiyete rağmen öyle köylerimiz var ki hayvanı ile kendisi-nin içeceği su birbirinden farklı değildir. De-mek ki kanun hükümleri, tahmil edilen vazi-feleri ifaya kâfi gelmiyor. Eğer Demokrat Parti olarak 1950 den itibaren köy içme sularını ele almamış olsaydı, bugün köylerimizin pek çoğu yine aynı vaziyette kalacaktı. Bu da gösteriyor ki, kanunun üzerinde yapılacak işleri arka arkaya dizmek fayda vermiyor. Bunlar evvelâ köyün iktisadi bakımdan kalkınmasına bağlı-

dır. Birçok köylerimizde bütçe yoktur. Çünkü parası yoktur. Köy imamı, muhtarı, kâtibi mu-ayyen bir hakla çalışırlar. Harman zamanında buğday, arpa, geçen rayiç ne ise bu mahsul-lerden alır. Bu vaziyette hattâ bir bütçeyi dahi tanzim edememektedir. Malî kudreti itibariyle fakir olan köyden kendi kendinin kalkınmasını beklemek elbetteki hayal olur. Elbette köy ken-di kendine kalkınmaz. Kendilerine Devlet öl-çüsünde, dün olduğu gibi, bugün de yardım et-mek lâzımdır. Kanun metninde bu işleri sıra-lamakla bu mevzuların halledilebileceğine kaani değilim.

Muhterem arkadaşlar; muhakkak ki bu ta-sarın ana dâvalarımıza taallük eden bir mev-zudur. Birçok kısımların halledilmeden bunun getirildiğine kaniim. Tasarını büyük emek sar-fiyle meydana getirmişlerdir. Tasarın birçok yeni hükümleri ihtiva ediyor. Bunların köy kalkınmasında çok faydalı olacağına kaaniim. Tasarıda eksik kalan hükümler maddelerin mü-zakeresinde ikmal edilecektir.

Onun için tasarının tümünü kabul ederek maddelere geçtiğimiz zaman bunlar üzerinde yakın alâka ile tashihine eğer imkân verir fırsat bulunursa o zaman memleket, köylüye, hepimize memnuniyet verici bir hasıla temin edil-miş olacaktır arkadaşlar. (Alkışlar).

REİS — Turizm Endüstrisini Teşvik Kanu-nuna (259) arkadaş rey vermiştir. (256) kabul, (2) ret, (1) çekinse vardır (256) reyle tasa-rının kanunluğu kabul edilmiştir.

Buyurun Abdürrahman Melek.

ABDÜRRAHMAN MELEK (Hatay) — Muhterem arkadaşlar, köy kanunu lâiyhası köy-lerin kalkınması dâvası mıdır? Böyle ise Hü-kümetin sevketmiş olduğu tasarın ve İçişleri Ko-misyonundan çıkmış olan tasarın bu maksadı temin için çok noksandır.

Zaten Hükümetin sevketmiş olduğu tasarın-ın mucip sebebinde böyle bir işaret de yoktur. Bilâkis gayet mütevazı olarak Hükümet diyor-ki; eski mevcut Köy Kanunu muhtelif tadil-ler geçirmiş, muhtelif hükümler bu kanunun tathikatında bir hayli müşkülât doğuruyor. Bun-ları bir metinde birleştirmek daha doğru olur. Ve pratik bir usuldür. Mâkul. Ancak bizde yalnız Köy Kanunu bu şekilde değildir. Birçok ka-nunlarımız maatteessüf çıktıktan sonra birçok tadiller geçirmiştir. O tadiller dolayısıyla kanu-

nu tatbik edenleri çok müşkül vaziyetlere düşürür. Hükümetin ilk mucip sebep olarak ileri sürdüğü iş de budur. Gönül ister ki bu maksat, muhtelif tadillerle beraber bir kanunun aslı ile birlikte bir metinde tevhibi mesaisi devam edersun.

İkinci bir mucip sebep olarak Hükümet, köylerin demokratik teşkilâta sahip olmaları keyfiyetini ileri sürüyor. Bu, hakikaten faydalı bir şeydir. Yalnız, maksadı, maddeler tetkik edildiği zaman görüleceği üzere, sakatlayıcı bir takım antidemokratik hükümler mevcuttur. Bunlar, maddelerin müzakeresi sırasında birer birer arzedilir ve münakaşası yapılır. Demek ki Hükümetin ikinci maksadı yine bu kanunla temin edilemiyor.

İçişleri Komisyonunun hazırlamış olduğu tasarıya gelince; bu, büsbütün başka bir maksat istihdaf ediyor. Doğrudan doğruya köy dâvasının ele alınması gibi bir istikamet alıyor. O derece ki Hükümetin derpiş etmediği malî kaynaklar ihdas ederek birtakım malî hükümlerle kanunu büsbütün başka bir şekle koyuyor. Demek ki elimize verilen bu lâyiha İçişleri Komisyonundan çıktığı şekilde dahi gayesini, iyice gösteremiyor. Köylerin kalkınması dâvası mı yoksa Hükümetin, sırf mevcut mevzuatı tevhit ederek bir metin halinde birleştirmesi mi istihdaf ediliyor? Bunun içinden çıkamıyoruz. Mâruzatımı tavzih için bir iki misal arzedeyim. İçişleri Komisyonunun koyduğu malî hükümlerde tamamiyle ziraatî alâkadar eden bir mesele var. Bir köyde köy halkından olmıyan birisi gelirden bir tarla icar ederek ekirse dönüm başına iki lira köye para verecektir. 89 ncu maddede böyle bir hüküm var.

Şimdi, bir köyde birisi gelir arazi isticar eder ve ekirse her dönüm başına iki lira köy payı olarak vermesi icabederse acaba çiftçilerimiz ve ziraatle meşgul olanlar bunu nasıl karşılar? İçişleri Komisyonunun şüphesiz kendi ihtisasları dâhilinde olduğu için çok titiz hareket etmişler ve nerede ise bu kanun lâyihasının yalnız İçişleri Komisyonunda münakaşası, müzakeresi ve kararı ile Heyeti Umumiyeye sunulması üzerinde durmuşlar. Yalnız Adalet Komisyonundan, mütalâa istemişler. Halbuki biraz evvel verdiğim bir misal mükemmelen ziraat sahasında Tarım Komisyonunu da alâkadar eder.

Hele, sıhhat işleri, sosyal işler, maarif işleri

gibi heyeti umumiyesiyle kanun nerede ise bütün Devlet şubalarını alâkadar ettiği için Mecliste de birçok komisyonları alâkadar eder.

Müsaade ederseniz mâruzatımı kısa keseyim. Bu, nihayet müşterek bir dâvadır, ehemmiyetli bir dâvadır, temel bir kanundur. Bu itibarla, ve aynı zamanda vakit kaybedilmemesi için, tasarrufların Tarım, Millî Eğitim, Sağlık ve Sosyal komisyonlarından mürekkep karma bir komisyonda görüşülmesini rica ve teklif edeceğim. Bunun için bir takrir de takdim ediyorum, kabulünü rica ederim.

REİS — Burhanettin Onat.

BURHANETTİN ONAT (Antalya) —

Muhterem arkadaşlar, hayatî ehemmiyeti haiz olan Köy Kanunu Büyük Millet Meclisinin Heyeti Umumiyesine arzedilirken yalnız bir milletvekili olarak değil, mesleki itibariyle otuz beş sene hayatını köylü arasında geçirmiş, köylünün maddi ve mânevi bünyesi içine nüfuz etmiş, onun acılarını kendi içinde hissetmiş ve paylaşmış bir insan sıfatıyla bir iki kelime konuşacağım. Onun için huzurunuzu ihlâl etmiş bulunuyorum. Kanuna baktığımız zaman idari bakımdan köy dâvasının çok geniş bir çerçeve içinde mütalâa edildiğini görmüş bulunuyoruz. Bakıyoruz, köyün âdeta küçük bir palâmentosu vardır. Köylümüz buna lâyıktır arkadaşlar. Bir köy meclisinde değil, Büyük Millet Meclisinde bile vazifesini şerefle temsil edebilecek fikirlerinden istifade edebilecek uyanık, zeki, istidatlı köylülerimiz pek çok. Bâzı temaslarımızda ve parti kongrelerimizde vakit vakit bizlere ter döküren o vatandaşlar, memleketin temeli olan insanlar, bugün biraz daha idari salâhiyetlerine sahip bulunacaklar. Bakıyoruz, köyün bir iera kuvveti var. Netice itibariyle bakıyoruz, köy, Devlet gibi bir müessese olmuş. Çok güzel arkadaşlar. Yalnız ben öyle arzu ederdim ki, memleketin temelini teşkil eden köy dâvası bir kül olarak ele alınmasın. Yalnız idari bakımdan değil, köy mevzuunu Heyeti Âliyenin huzuruna getirdikleri zaman onun sağlık işini, maarif işini, ekonomi işini, bayındırlık işini, onun orman işini, ziraat işini, hulâsa onu alâkadar eden ne kadar mevzu varsa onların dertlerini, çarelerini bulacak şekilde, müşküllerini halledecek şekilde Heyeti Umumiyeye arzedilmiş bulunsun. Tasarıda buna temas eden cihetler vardır. Köyün sağlık işleri şöyle şöyle şöyle tedvir edilecektir deniyor. E,

Sağlık Bakanlığının vazifeleri arasında da koruyucu tababet bahsinde ve sair bahislerde köylüyü alâkadar eden kanunlar nizamlar vardır. Fakat yetişmez arakadaşlar. Arzettiğim gibi köy mefhumunu, köy dâvasını, köy ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçlara cevap verecek olan çareleri bir küll halinde buraya getirmeli idi.

Bir de arkadaşlar bu kanunu mütalâa ederken bir nokta üzerinde zihnim takıldı. Ben kanunların tatbikini biraz âmalî erbaaya benzetiyorum. Bir cinsten oldukları zaman problemi halletmek kolaydır. Halbuki bizde köy mefhumu nedir? Arkadaşlar, Türkiye'de köy ne demektir? Bana sorarsanız dünyanın hiçbir yerinde köy mevzuu Türkiye'de olduğu kadar çeşitli seviye, çeşitli manzara arz etmez. Bizde köy diye anılan yerler vardır, bakarsınız Devlet şosesi kenarındadır. Sokakları, cad-deleri, kaldırımları vardır. Geceleri sokakları ışıl ışıl elektrikle aydınlanmıştır. Kahvesi, gazinosu, oteli, hâkimi, ebesi, velhasıl her şeyi vardır. Yine bizde köy vardır ki, insanları Kurunu Ulâda olduğu gibi ev diye taş kovuklarında yatar, yastık diye odun parçalarını başı altına koyar, yorgan diye de kurumuş ot ve hazan yapraklarını üzerine çeker. Bunun ikisini birbirinden ayırdetmek lâzımdır. Bunları araştırarak olursak, yüz çeşit köy tipi meydana çıkar. Bu kanunun tatbikatına geçildiği vakit bu seviye zannediyorum kanunun tatbikatını kolaylaştırarak âmillerden değildir.

Muhterem arkadaşlar, her vesileden bilistifade arzettiğim gibi, bu memleketin temelini, milletin temelini köy teşkil etmektedir. Binaenaleyh ilk iş olarak bunun sağlığını korumamız lâzımdır. Bir köy sağlığı, bir köy hıfzıssıhhası ve bir köy inşa tarzı bulmalıyız. Bunu nasıl yapacağız? Nasıl Başaracağız? 27 nci maddede deniyor ki; köy evlerinin akan pis suları şu şekilde tanzim edilecek. Ya o adam taş kovuğunda yatıyorsa, kanunun bu maddesini nasıl tatbik edeceğiz arkadaşlar?

Bâzi arkadaşların kanunun metninde yer alan (imece) mevzuuna temas ve itiraz ettiler ve dediler ki, imece, Teşkilâtı Esasiye Kanununa aykırı bir yüküdür.

Arkadaşlar; biz bir kalkınma cezbisinin humması içinde çırpınan, çalışmaya mecbur olan bir milletiz. Çalışacağız arkadaşlar. Bugünkü vaziyetimizle iktidarımıza büyük bir

şeref hissesi ayıran bayındırlık işlerimizde köylünün çalışması asla bir cebir ve şiddete tâbi olmamıştır. Bilâkis Hükümet makamları, idare makamları, seçim mıntakalarına gittikleri zaman milletvekilleri, köylünün tazyikına mâruz bulunmaktadır. Kazmasını, küreğini omuzlamış, yüz kişilik, iki yüz kişilik kafiye karşınıza çıkıyor, efendi diyor; yolumun güzergâhını gösterin, çalışacağım. Onlara, Teşkilâtı Esasiye Kanununa mugayirdir, çalışamazsın mı diyeceğiz arkadaşlar?

Devlet ölçüsü ile köylerimizi kalkındırmaya kalkacak olursak arkadaşlar, köyün yolunu Devlet yapsın, suyunu Devlet, getirsin demeye kalkacak olursak bu şekilde köyler yüz senede bile kalkınmayacaktır. Halbuki köylü, bugün büyük bir hevesle, büyük bir heyecanla bir kalkınma cezbesi içinde, kazması, küreği elinde dururken bunu mennetmeye kalkmak hiç kimsenin hakkı değildir. Hattâ burada, kanunun metninde bu imece 20 günden fazla süremez diye bir kayıt vardır. Köylü bir yola başlamış, fakat 20 günde bitirememiş, bütün köy ayakta-dır, şunu bitirelim de içimiz rahat etsin demişlerdir. Buna 20 günden fazla çalışamazsın mı diyeceğiz? Binaenaleyh o madde geldiği zaman bendeniz noktâi nazarımı, müsaadenizle, ayrıca serdedeceğim. Bu itibarla bizim zeki, çalışkan çok kabiliyetli köylümüz bazan ve yer yer tembellik etmektedir. Köy kahveleri, köy içtimaiyatı içinde bir çibandır, arkadaşlar. Onlara da bir çare bulmalıyız. O köy kahvesi köye kumarı getirmiştir. O köy kahvesi köye israfı getirmiştir. En iyi çare, en iyi müeyyide onları meşgul etmek, memleket menfaati, köy menfaati, köylü menfaatine çalıştırmak ve işgal etmek olacaktır.

Maddenin metninde bir fıkraya tesadüf ettim. Bâzi arazi, bâzi bataklıklar ve saire köylüye verilirken bu arada bâzi kulelerin, eski burçların, yıkılmış eski burçların yerleri de meccanen köye ve köylüye veriliyor. Bu fıkra arkadaşlar kabul edilirse yandık. Memlekette turizm tesisi diye, arkeolojik tesis diye hiçbir şey kalmaz. Yıkılan eski bir eserin yeri köylüye mi ait. Bir sabah kalkar bakarsınız ki, muazzam bir sarayın, bir mabedin, eski bir eserin yerle yeksan olduğunu görürsünüz.

Zaten, Hükümetin hazırlayıp sevk etmek üzere olduğu eski eserler kanunu vardır ki yakında

Meclisi âliye gelecektir, bu gelecek olan tasarı ile bu fıkra hükmü tezat teşkil etmektedir. Arzettiğim bu sebeplerden dolayı bu fıkranın âsari atikaya taallük eden binaların yerlerinin köylüye terk edilmesi hakkındaki bu fıkranın kaldırılması rica edeceğim.

Bir noktayı daha arz edeyim, Arazi Vergisinin iki misline çıkartılması meselesi vardır. Neden acaba arkadaşlar? Bence vergi bir gelirin mukabilidir.

Bugün buğday para ediyor, yarın düşerse, bir âfet olursa, köylünün mahsulü olmazsa ne olur? Bir taraftan yaparken, öbür taraftan yıkılmıyım arkadaşlar. Onun için müsaade edersem bendeniz bu maddeye muhalif kalacağım.

Sonra arkadaşlar; köylünün bir de şehirli ile olan münasebetleri vardır. Sağlık işlerinde, adalet işlerinde, bayındırlık işlerinde. Bunları esaslı şekilde tanzim edecek hükümleri ihtiva eden talimat mı yapılacak, kanun mu yapılacak ne lâzımsa bir şey yapmak, bir şeyler getirmek ve köylünün derdine bir çare bulmak lâzımdır.

Sonra kızarak arz edeyim arkadaşlar, hastanelerde yatıp tedavi edilmek için şehre inen bir köylü, her zaman değil, bazan arkadaşlar, yakasını bir dellala, bir komisyoneunun eline, pençesine kaptırdı mı soyuluyor, gidiyor. Hastaneye yatamıyor, imkân bulamıyor, mahkemeye gidiyor, bazan derdini anlatamıyor. Binaenaleyh köy dâvasını kül halinde ele aldığımız zaman köyün şehirle olan münasebetleri hususlarını da derpiş etmek ve bilhassa köylüyü canevinden yaralıyan bu mevzua bir çare bulmak zorundayız arkadaşlar. Maddeler geldiği zaman demin arzettiğim hususlar için icap eden yerlerde mâruzatta bulunmak üzere huzurunuzdan ayrılıyorum.

KEMAL EREN (Amasya) — Söz istiyorum.

REİS — Şahsınız adına mı? Tasarının aleyhinde mi, lehinde mi?

KEMAL EREN (Amasya) — Şahsım adına.

REİS — Tasarının altında imzanız olduğu için sordum.

KEMAL EREN (Amasya) — Efendim, bendeniz bu tasarı hakkındaki şahsi kanaatimi beyan edeceğim.

Muhterem arkadaşlar; yeni Köy kanunu tasarısı üzerinde konuşan arkadaşlarımızın hemen ekserisi bu kanunun bir yenilik getirmediği üzerinde âdeta ittifak ettiler.

Bendeniz evvelâ bu noktadan başlayarak kanunun getirdiği yenilikleri üzerinde bölümlerin baş kısımlarını okumak suretiyle kısaca meseleye atfı nazâr edeceğim.

Bir defa arkadaşlar, yeni Köy Kanunu tasarısı eskisine nazaran şu mühim yenilikleri getirmiştir.

1. Köylerde iskân sahalarının tesbiti,
2. İş programları,
3. Seçim işlerinin tanzimi,
4. Yeniden köy meclisleri ihdası. Bugün yoktur, bu vazife bugün ihtiyar heyetlerine mevdudur, belediyelere mütenazır olarak köy meclisleri teşkil edilmektedir. Bunlar ihtiyar heyetlerini seçmektedir.

«Köy bütçelerinin kanuna ve nizama bağlanması»

Şimdiye kadar köy bütçeleri bir talimatname ile idare edilirdi. Bunun şekilleri, nasıl yapılacağı nasıl tatbik edileceği kanunda yazılmıştır.

«Yeni malî kaynaklar»

Bilhassa salmanın kaldırılması başlıbaşına bir inkılâptır.

«Köy vakıflarının durumu ve bunların tesbiti, kamulaştırma haklarının ıslahı, köy kararlarına karşı itiraz şekilleri v. s.»

Bendeniz arkadaşlarımızın birçoğunun tasarımı lâyıkı olan ehemmiyetle tetkik etmediklerine kani bulunuyoruz. Bu yenilikler evet noksan olabilir, bunu yardımlarınızla telâfi etmek ve memleketin ihtiyaçlarına uygun şekilde kanun çıkarmak hepimizin vazifesidir. Senelerden beri köylerimizde (Salgın) tâbir edilen ve hakikate de salgın bir hastalık durumunu arzeden salmanın kaldırılması kanaatime göre bu tasarının en mühim kısımlarından biridir. Bir arkadaşımı salmak köylerin esas bünyesinde mevcuttur; ana nevi bir şeydir, bunu ıslah etmek daha doğrudur, buyurdular. Arkadaşlar, aşar da köylünün almış olduğu bir vergiydi. Çok iptidai olan bu vergi kaldırıldı.

Salmanın hiçbir matrahı bulunmaması ve doğrudan doğruya köy ihtiyar heyetinin takdirine bırakılmış olması münasebetiyle onu kaldırmak hepimizin vazifesidir. Fakat şuna işaret edeyim ki, birtakım arkadaşların dedikleri gibi, biz salmayı kaldırırken Arazi Vergisine yüzde iki yüz zammı derpiş etmedik. Muvakkat altıncı maddede derpiş edilen bu hü-

küm geçicidir. Hepiniz takdir edersiniz ki, arazi kıymetleri bugün 1936 ya nispetle yüzde altı yüz artmıştır. Yeni tahrir yapılmamıştır. Bu hususta Maliye Vekâleti ile temasa geçtik. Kısa bir zamanda yeniden arazi tahriri yapılacaktır. Arazi tahriri yapıldıktan sonra % 30 dan aşağı olmamak üzere Arazi Vergisinden bir kısım köylere bırakılacaktır, köylerin esas gelirini bu teşkil edecektir. Bu, bir salma değildir. Belediyelerde olduğu gibi, muayyen vergilerden hisse tefriki suretiyle bir inkılâptır arkadaşlar. Fakat arazi tahririne bugün başlasak dâhi dört beş sene devam edeceği için, iptidai olan salmayı kaldırıp, bu Arazi Vergisinden hisse ayrılınca kadar köye gelir teminini düşündük. Bunu sağlamak için de Arazi Vergisine yüzde iki yüz zammı derpiş ettik. Bunun mânası şudur : Bugün iptidai olan ve matrahi olmıyan salmayı kaldırıp yerine muayyen bir vergi koymak, ileri bir harekettir. Köylerimizde iktidar ölçüsü arazidir. Köyden alınacak mahallî bir vergiyi esaslı bir vergiye raptetmek suretiyle daha isabetli, adaletli bir vergi almak mümkün olacaktır. Bâzi arkadaşlar Arazi Vergisine yüzde iki yüz zammın iyi bir netice vermeyeceğini, köylüyü mağdur edeceğini söylediler ve bunu izam ettiler. Size okuyacağım ihşai bir malûmat bunun yerinde olmadığını göserecektir.

Bugün Arazi Vergisi :

1 kuruştan 100 kuruşa kadar, 4.512.847 kişi, 2 154 528 lira vergi ödiyecektir. (ki mükelleflerin yarısından fazladır). 101 kuruştan 200 kuruşa kadar, 1.428.430 kişi, 2 047 680 lira vergi ödiyecektir. 201 kuruştan 300 kuruşa kadar, 768.824 kişi, 1 798 334 lira vergi ödiyecektir. 301 kuruştan 400 kuruşa kadar, 485.000 kişi, 1 586 354 lira vergi ödiyecektir. 401 kuruştan 500 kuruşa kadar 321.227 kişi 1 378 063 lira vergi ödiyecektir. Bu hesaba nazaran toprak sahibi 7.517.178 kişi, 8 965 139 lira vergi vermekle mükelleftir.

Şimdi arkadaşlarım bugünkü realite köylü vatandaşların % 90 m en aşağı 15 lira verdiği ni ispat eder. Binaenaleyh bizim Arazi Vergisine yüzde iki yüz zam yaparsak psikolojik bakımdan antipati ile karşılanır. Şunu arzedeyim ki, 401 kuruştan 500 kuruşa kadar 321 bin mükellef asgari bir miktar olan bir milyon lira veriyor. Binaenaleyh bu % 200 nispeti takip etti-

ğimiz takdirde 10 lira verecektir. Yirmi lirayı bulmayacaktır. Bunda hisse tefriki düşünsek dahi, % 200 zam yapmak, arazi salmasını matraha bağlamak köy mahallî sisteminde bir adalet temin etmek, temini takdirinde salmayı ortadan kaldırıp ülmî bir vergiye, Arazi Vergisine bağlamak suretiyle bunu zaptürapt altına alacaktır.

İkincisi salma, köy ihtiyar heyetleri tarafından tarhedilir, bu hususta kaymakamın vereceği kararlar, katidir. Bundan sonra köy muhtar heyetleri tarafından tahsil edilir. Tahsil edilir, bunun, ne demek olduğunu, köy muhtarlarının ne çektiklerini birçok arkadaşlarımız bilirler, köyde para toplamak muhtarın işi değildir. Muhtar, orada, köyün âmme hizmetlerini görecektir. Vergi tarh ve tahsil vazifesini onun üzerinden alıyoruz ve bu işi vergi tahsilcilerine ve maliyeye terk ediyoruz. Şu suretle tahassul edecek vergiler, bir fonda toplanacak ve bunlar her köye, bir tesanüdü ispat eder şekilde, tevzi edilecektir. Bütün köyler, bu vergiden nüfus esasına göre, tahakkuk ve tahsilâtı ile meşgul olmaksızın, muayyen bir para alacaklar ve programlarındaki işlerine tahsis edeceklerdir. Binaenaleyh arazi tahriri geçerse bile, şu salmanın kalkması köylüyü büyük bir yükten kurtaracaktır. Bundan belki müteessir olacak büyük arazi sahipleridir. Onlar da bu araziyi geniş bir şekilde işletmek suretiyle bunu temin edebilirler. Bunlardan bir kısmı senede milyon kazandığı halde ancak 20 lira vermekte ve orta halli bir köylü aile ise 10 lira ödemektedir. Bu hüküm bu suretle adaleti de temin edecektir. Onun için arkadaşların bu yolda imali fikretmelerini bendeniz faydalı bulurum.

Muhterem arkadaşlar; bâzi arkadaşlarımız tenkid sadedinde, sınır ihtilâflarının bu kanunla halledilemediğini ileri sürdüler.

Arkadaşlar, sınır ihtilâfları, senelere tatbikatında bulundum, iki sebepten ileri gelmektedir. Bu sebeplerden birisi, sınırların öteden beri tesbit edilememiş olmasıdır. Bu muayyen bir ihtilâf mevzuudur. Mahkemeler dâhi bunun içinden çıkamamaktadır.

Bir de, arazi, bilhassa zirai mahsullerin kıymetlenmesi dolayısıyla köyler arasında bulunan müsterek meraların sürülmesi ihtilâfları artırıyor.

Arkadaşlar, bir, iki köy arasında yaylaklar vardır, baltalıklar vardır. Bu ihtilâfı bir köyün lehine halletseniz diğer köy halkı ayağa kalkar.

Köylülerin arasını bulmak için çalışan idare heyetlerine arkadaşlarımız fazlaca hücum ettiler. Belki hatalı hareket edebilirler. Fakat biz, o arkadaşların hüsnüniyetle çalıştıklarına eminiz. İdare heyetleri, raportör gönderiyor, tetkik memuru gönderiyor, vaziyeti tetkik ediyor. Ehlivukufu dinliyor. Köylülerin elinde öteden beri mevcut bulunan ilânlara, vesikalara dâhi itibar ediyor. Buna nazaran sınır tesbit edilirken köylü razı olmuyor. Çünkü kendi isteğini alamamıştır. Muhterem arkadaşımız Esat Budakoğlu bu meseleyi mahkemeler dahi halledemez dedi. Faraza yüksek temayülünüze göre sınıf ihtilâflarının mahkemelere verildiğini kabul edelim. Bu da bir sistemdir. Bizim bu hususta ısrarımız yoktur. Fakat bu takdirde 40 bin köyün çıkacak sınır ihtilâflarını mahkemeler kısa bir zamanda halledecek midir?. Binaenaleyh bu ezeli ve ebedî bir

derttir. Ve kolay kolay halledilir bir mesele değildir. Sonra arkadaşlarımız, malî kudretsizlikten bahsettiler. Arzettiğim Arazi Vergisinden, tahrir yapıldıktan sonra, alınacak % 30 hisse, ayrıca binadan alınacak olan % 20 hisse, köylerde işlenen mâdenlerden alınan resimden % 10 hisse, Gelir Vergisinden % 10 hisse köylerimizin malî kudretlerini artıracak nispettedir. Bu şekilde alınacak hisselerle ve Hükümetimizin, şükranla kaydettiğimiz yardımları ile köyümüzün dünden daha iyi bir hale geleceğine kaniiz. Sizlerin himmet ve delâletlerinizle daha iyi bir kanun vücuda geleceğine inanıyoruz. Hepinizi hürmetle selâmlarım.

REİS — Tasarının tümü üzerinde başka söz istiyen yoktur. Komisyon sözcüsünün beyanatının uzun olacağı bakımından ve vakit de ilerlemiş bulunduğundan 14. V. 1953 Perşembe günü saat 15 te toplanmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati :18

6. — SARULAR VE CEVAPLAR

A — YAZILI SORU

1. — *Amasya Mebusu Kemal Eren'in; meslekî ve teknik öğretim okulları meslek ve atelye öğretmenliklerine muvakkat öğretmen olarak tâyin edilmiş olanlardan beş yıl ve daha fazla hizmet edenlerin daimî öğretmenliğe geçirilmeleri için tekrar imtihana tâbi tutulmalarının doğru olup olmadığina dair soru önermesine, Millî Eğitim Vekili Rifki Salim Burçak'ın yazılı cevabı (6/946)*

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

5965 sayılı Kanunun Geçici Birinci maddesinde aynen :

«Bu kanunun birinci maddesiyle kaldırılan 4644 sayılı Kanunun 11 nci maddesi hükmü gereğince meslekî ve Teknik Öğretim okulları meslek ve atelye öğretmenliklerine muvakkat öğretmen olarak tâyin edilmiş olanlardan 5 yıl ve daha fazla hizmet etmiş bulunanlar liyakatleri talim sicilli, teftiş raporu ve imtihanla tesbit edilmiş olmak şartıyla daimî öğretmenliklere geçiri-

lirler.» Denilmesine rağmen tatbikatta talim sicilleriyle teftiş raporlarının muhteviyatıyla liyakati sabit olmak hükmünün maziye şümülü kabul edildiği halde liyakat imtihanı şartı maziye teşmil edilmeyerek bu gibilerin yeniden imtihana tâbi tutuldukları vâkı müracaat ve şikâyetlerden anlaşılması bulunmaktadır.

Yukarda mâruz madde ile 4644 sayılı Kanunun 11 nci maddesi hükmüne göre muvakkat öğretmen olarak istihdam edilenlerden beş yıl ve daha fazla hizmet edenlerin liyakatleri talim sicilli, teftiş raporu ve imtihanla tesbit edilmiş bulunanların daimî öğretmenliğe geçirilecekleri musarrah bulunduğu göre bu kabîl öğretmenlerin evvele geçirdikleri liyakat imtihanından başka bir kere daha imtihana tâbi tutulmaları kanunun ruh ve maksadına münafi olduğundan tatbikattaki bu yanlış anlayışın düzeltilerek evvele imtihan geçirmiş ve liyakatleri talim sicilli ve teftiş raporiyle de tesbit edilmiş bulunan beş yıl ve daha fazla hizmetlilerin daimî olarak öğ-

retmenliklere geçirilmesinin temini gerekmekte iken Milli Eğitim Vekâletince maddenin ruh ve mânasına aykırı hareket edilmesi sebebinin bildirilmesi için işbu yazılı sorumuzun mezkûr Vekâlete havalesine yüksek delâlet ve müsaadelerini saygı ile rica ederiz.

Amasya Mebusları

Kemal Eren Hâmit Koray İsmet Olgaç

T. C.

Millî Eğitim Vekâleti

12. V. 1953

Özel Kalem Müdürlüğü

Sayı 1/784

T. B. M. Meclisi Reisliğine

Kanunlar Müdürlüğünden yazılan 28 Ocak 1953 tarihli ve 6/946 - 1, 4709/10440 sayılı yazıya cevaptır :

Meslekî ve teknik öğretim okulları meslek ve atelye öğretmenliklerine muvakkat öğretmen olarak tâyin edilmiş olanlardan beş yıl ve daha fazla hizmet edenlerin daimî öğretmenliğe geçirilmeleri için tekrar imtihana tâbi tutulmalarının doğru olup olmadığına dair Amasya Mebusu Kemal Eren tarafından verilen yazılı soru önergesinin cevabı aşağıda arz edilmiştir :

5965 sayılı Kanunun geçici birinci maddesi ile istihdaf edilen imtihan, 4644 sayılı Kanunun 11 nci maddesine göre tâyin edilmiş muvakkat öğretmenlerin daimî öğretmenliğe geçirilmeleri sırasında bu yeni kanunla kazanacakları hak ve sığata liyakatlerini tesbit edecek bir imtihandır. Gerçekten kanun tasarısının Meclis Umumi Heyetinin tasviplerine arzedilmesi sırasında Bütçe Komisyonunun Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine, esas 2/69 numara ile verdiği raporda: «4644 sayılı Kanunun 11 nci maddesi gereğince meslekî ve teknik okulları meslek ve atelye öğretmenliklerine muvakkat öğretmen olarak tâyin edilmiş olup beş yıl ve daha fazla hizmet etmiş olanlardan talim sicilli, teftiş raporu ve yapılacak ehliyet imtihanlarında liyakatleri tesbit edilmiş bulunanların daimî öğretmenliğe nakli ve geçmiş zamanın ihtiyacını karşılamak maksadiyle tedvin edilmiş olan 11 nci maddenin de yürürlükten kaldırılması komisyonumuzca uygun görülmüştür.» denilmek suretiyle bahis mevzuu geçici birinci maddede zikredilen imtihan mevzuunun istikbale muzaf bir keyfiyet olduğu tasrih olunmaktadır.

5965 sayılı Kanunun neşrinden önce tâbi tutuldukları imtihana gelince :

3007 sayılı Kanunun birinci maddesinde tadat edilen vasıfları taşıyan öğretmen bulunmaması halinde, kanunun saydığı vaasıfta eleman temin edilinceye kadar hizmetin aksamaması bakımından, bu vasıfları taşımayan kimselerin muvakkat öğretmen olarak atanmaları salâhiyeti Vekâletimize 3007 ve 4644 sayılı kanunların 11. maddeleri ile tanınmış bulunmakta idi.

Böylece 4644 sayılı Kanunun 11. maddesine göre muvakkat öğretmenliğe atanmış olanlar iki yıllık bir deneme devresinden sonra girmiş oldukları hizmete intibak keyfiyetleri, çalıştıkları okul öğretmenler kurulunca müspet mütalâa edilenler, noksan kalan bilgilerinin tamamlanması maksadiyle Yaz aylarında erkek teknik öğretmen okulunda kısa süreli bir kursa tâbi tutulmuşlar, bu kurs sonunda verilen bilgiyi iktisap ve muvakkat hizmetlerinin devamında fayda olup olmadığını tesbit bakımından bir imtihana tâbi tutulmuşlar, bu mânada bir başarı gösterenlerin hizmetlerinden istifadeye devam edilmiş, başarısı görülmiyenlerin ise işlerine son verilmiştir.

Verilen bu izahattan anlaşılacağı veçhile 4644 sayılı Kanunun 11. maddesine göre tâyin edilen muvakkat öğretmenlerin adaylık hizmetleri ve bu adaylığın sonunda tâbi tutuldukları imtihan işlemi, 1702 ve 3007 sayılı kanunlarda mevzu bahis edilen asil öğretmen adaylığı ile ilgili bulunmayıp muvakkat hizmete devamları bakımından bir liyakat tesbitinden ibarettir.

Gerek aday oldukları sırada gerekse imtihanı mütaakıp vaziyetlerinde kanunen bir değişme olmamış, mevcut öğretmen kadrolarında 3007 sayılı Kanunun birinci maddesinde sayılan vasıfları taşıyan elemanlar yetiştirilinceye kadar muvakkat olarak hizmet etmek durumundadırlar.

Böylece daha önce geçirildiği ifade edilen imtihanla 5965 sayılı Kanunla tasrih edilmiş bulunan imtihan arasında ne mahiyet, ne de maksat bakımından herhangi bir münasebet mevcut değildir.

5965 sayılı Kanuna durumu uyan ve bu kanunda mevzu bahis edilen imtihanın şeklini tesbit eden yönetmeliğe göre yapılacak imtihanında başarı gösterecek her öğretmen, kanunun bahsettiği bütün haklara kavuşacaktır. Esasen

bu konuda Devlet Şûrasına dâva açan öğretmenlerin bu dâvası, Devlet Şûrası Beşinci Dairesinin örneği ilişik 16 Mart 1953 tarih ve esas 52/30067 karar 53/763 sayılı ilâmı ile esas bakımından reddedilmiş bulunmaktadır.

Bu vesile ile saygılarımın kabulünü rica ederim.

Millî Eğitim Vekili
R. S. Burçak

20. Giresun Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Ferit Budak, Hasan Büyükyürür, Fehmi Uygun, Kâni Çulha, Ömer Ardal.

21. Nevşehir Erkek Orta Sanat Okulunda öğretmen Kâzım Demirel, Ekrem Köksal, Nuri Çetin.

Vekilleri : Niğde Barosu avukatlarından İbrahim Ceyhan.

Dâvalı : Millî Eğitim Vekâleti.

Dâvanın özeti : 4644 sayılı Kanunun 11 nci maddesine göre istihdam edilen muvakkat öğretmenlerden olup 5965 sayılı Kanunla daimî öğretmenliğe imtihanı olarak geçirilmeleri gerekirken mezkûr kanunun maksadına muhalif olarak imtihana tâbi tutulmalarına itirazla bu yoldaki muamele ve tasarrufun iptali ve imtihana mahal bulunmadığı yolunda karar verilmesi istemidir.

Savunmanın özeti : Dâvacılar 3007 sayılı Kanunla yazılı şartları haiz öğretmenlerden bulunmamaları sebebiyle 4644 sayılı Kanunun 11 nci maddesine göre muvakkat öğretmen oldukları ve 3007 sayılı Kanunun birinci maddesinde yazılı vasıf ve şartları haiz öğretmenlerin durumlarına erişebilmeleri ve daimî öğretmen olabilmeleri için 5965 sayılı Kanuna tevfikân vaz' edilen imtihan şartını yerine getirmeleri gerekeceği yolundadır.

Kanun sözcüsünün D : Müşterek arzuhalle dâva ikamesi hak ve vecibede iştirak haddi ve hukuki sebepte ittihat halinde mümkün olup dâvacılar arasında hak ve vecibede iştirak bulunmadığından dilekçenin reddi gerekeceği düşünülmüştür.

Türk Milleti adına

Hüküm veren Devlet Şûrası Beşinci Dairesine için gereği düşünüldü :

Dâva, 5965 sayılı Kanunun geçici 1 nci maddesine tevfikân muvakkat öğretmenlerin imti-

hana tâbi tutulmaları yolundaki muamelenin iptaline dair olmasına ve umumiyet ifade eden bu muamelenin bütün alâkadarlara sirayeti tabîi bulunmasına binaen keyfiyet tetkik edildi.

Dâvacıların 3007 sayılı Kanunda yazılı şartları haiz bulunmadıkları halde meslekî ve teknik öğretim okulları meslek ve atelye öğretmenliklerine muvakkat öğretmen olarak istihdamlarının 4644 sayılı Kanunun 11 nci maddesinin verdiği salâhiyete müsteniden cereyan etmekte olduğu anlaşılmaktadır. Ahiren 23. VI. 1952 tarihinde meriyete giren 5965 sayılı Kanun mezkûr 4644 sayılı Kanunun 11 nci maddesini ortadan kaldırmış ve bu maddeye tevfikân istihdam edilen muvakkat öğretmenlerin kadroya geçirilmesi hakkında yapılacak muameleyi de geçici birinci maddesiyle tâyin ve tesbit etmiş bulunmaktadır. Muvakkat öğretmenlerin daimî öğretmenliğe geçirilebilmeleri bu madde mucibince 5 yıl ve daha fazla hizmet etmiş bulunmaları ve liyakatlerinin talim sicili teftiş raporu ve imtihanla tesbit edilmiş olmasıyla meşrut görülmüştür. Mevzuatın bu açık hükmü karşısında muvakkat öğretmenlerin daimî öğretmenliğe geçirilmeleri açılacak imtihanla muvaffakiyet göstermelerine bağlı bulunduğundan ve bu şart tahakkuk etmedikçe dâvacıların otomatikman daimî öğretmenliğe geçirilmelerine imkân olamayacağından kanunî mesnedi bulunmayan dâvanın reddine ve 800 kuruş ilâm harcından geri kalan 700 kuruşun da dâvacıdan alınmasına 16. III. 1953 gününde ittifakla karar verildi.

Reis	Âza	Âza
İ. Aktürel	M. Kip	Rifat Göksu
	Âza	Âza
T. Şenocak		M. N. Oğut

Ö r n e k

T. C.

Devlet Şûrası
Beşinci Daire
Esas No. 52/3067
Karar No. 53/763

1. Dâvacılar : Samsun Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Yunus Gürsoy, Fethi Eroğlu, Nazmi Eryaşar, Cemal Tınal, Recep Karagülle, Mahmut Midilli Kemal Ergesen, Nuri Meriçöz, Mehmet Kırcı.

2. Mersin Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Ziya Kandemir, İsfendiyar Ulusoy, Sait Çubuk, Sabri Atçeken.

3. İsparta Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Mustafa Karluk, Muhittin Akçan, Rıza Tezcanlı, Ali Özgüven, Ali Selek.

4. Afyon Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Ömer Gürcan, Süleyman Savuran, Saadetin Cengiz, Ali Kasap, Ziya Yılmazarslan, Vahit Tak, Seyit Kamacı, Mehmet Uzel, Tahsin Eke, Ali Özpazarek.

5. Maraş Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Hayri Alacahanlı, Mustafa Yıldırım, Hakkı Görez.

6. Balıkesir Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Mehmet Yalçın, Nuri Arabacıoğlu, Hakkı Gülen, Mehmet Usanmaz, Avni Berk.

7. Adana Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Etem Solgun, Şükrü Soykal, Hasan Çavlum, Hüsnü Azel, Mustafa Duru, Muzaffer Avunca, İbrahim Korkmaz, Selim Gürgen, Hayri Elbeyli, Alâettin Özmen, Kâmil Özgentürk.

8. Akhisar Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Kâzım Gürsel, Hâmit Durak, İsmail İşgider.

9. Bilecik Erkek Sanat Okulunda öğretmen Mustafa Güllüoğlu, Hüseyin İhcalı, Rüştü Çakıruylası, M. Nuri Özerdinç.

10. Erzurum Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Recep Karban, İbrahim Gürbay, Bayram Gerni, Mehmet Güngör.

11. Çorum Erkek Sanat Enstitüsünde öğ-

retmen İsmail Maden, Ahmet Battal, Ömer Taşal, Cevdet Kuşçu.

12. Antalya Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Şemsettin Hazar, Yaşar Hazar, Ömer Aksoy, Nusret Özbudak.

13. Bandırma Erkek Sanat Okulunda öğretmen Tahir Uyraç, Reşat Yüksekaya, Reşat Peksimetçioğlu, Mustafa Sezgin.

14. Eskişehir Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen İsmail Erdoğan, Mesut Tavacı, Muharrem Büyükyavuz, İbrahim Bülbül, Tahsin Baydan, Hüseyin Konyalı, Oğuz Gürdil, İhsan Erençül, İsmail Taban, İsmail Koyan, Hamza Selek, Ahmet Benker, Halil Öztürk, Kâmil Akköprü, Kâzım Sevinç, Fethi Tüzün.

15. Malatya Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Haydar Demirezer, Yusuf Doğan, Reşat Gündüz, Ömer Tamer, Fevzi Mendi, Suphi Ülker, İbrahim Sarıoğlu.

16. Van Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Şefik Demir, Sertip Özdemir, Hâmit Kutalkan.

17. Muğla Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Mustafa Turna, Hasan Gaydar, İhsan Usmakloğlu, Ahmet Avcı, Niyazi Gazioğlu.

18. Kayseri Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Nuri Malaklı, Osman Taşkan, Sami Köksal, İbrahim Erten, Mehmet Ali Timur, Mustafa Demirel, Hakkı Esmer.

19. Niğde Erkek Sanat Enstitüsünde öğretmen Raşit Ayrancı, Hasan Varyoz, Kâzım Korulan, Süleyman Sırrı Çil, Cihat Altay, Talât Atlı, Arif Atlı.

DÜZELTİŞLER

75, 76, 77 nei ve 79 neu Birleşim Tutanak dergilerinde aşağıdaki düzeltişler yapılacaktır:

Birleşim	Sayfa	Sütun	Satır	Y a n l ı ş	D o ğ r u
75	597	2	11	almış olan teşebbüsler,	almış olanlar,
75	598	1	4	eksikler	eksiklikler
75	598	1	19	görülen	görülmiyen
76	24	1	16	yüzde elli	yüzde yüzelli
77	48	1	8	reye konulmasın	reye konulmamasın
79	126	2	18	banko,	banyo,

Âza sayısı	: 487
Rey verenler	: 259
Kabul edenler	: 256
Reddedenler	: 2
Çekinseler	: 1
Reye katılmayanlar	: 212
Açık mebusluklar	: 16

[Kabul edenler]

AFYON KARAHİSAR

Abdullah Güler
Bekir Oynaganlı
Ahmed Veziroğlu

AĞRI

Celâl Yardımcı
AMASYA
Kemal Eren

ANKARA

Salâhaddin Benli
Ömer Bilen
Osman Şevki çiçekdağ
Abdullah Gedikoğlu
Hâmid Şevket İnce
Seyfi Kurtbek
Talât Vasfi Öz
Fuad Seyhun
Cevdet Soydan

ANTALYA

Fatin Dalaman
Nazifi Şerif Nabel
Burhanettin Onat
Ahmet Tekelioğlu
Ahmet Tokuş

AYDIN

Namık Gedik
Etem Menderes
A. Baki Ökdem
Lûtfi Ülkümen

BALIKESİR

Salâhaddin Başkan
Esat Budakoğlu
Muzaffer Emiroğlu
Mücteba Iştın
Yahya Pelvan
Sıtkı Yırcalı

BİLECİK

İsmail Aşkın
Keşşaf Mehmet Kurkut
Yümnü Üresin

BİNGÖL

Feridun Fikri Düşünsel

BİTLİS

Nusrettin Barut
Salâhaddin İnan

BOLU

Fahri Belen
Mithat Dayıoğlu
İhsan Gülez
Kâmil Kozak
Vahit Yöntem

BURDUR

Fethi Çelikbaş
Mehmet Erkazancı
Mehmet Özbey

BURSA

Raif Aybar
Selim Ragıp Emeç
Hulûsi Köymen
Mithat San
Halûk Şaman
Necdet Yılmaz

Ali Canib Yöntem

ÇANAKKALE

Kenan Akmanlar
Süreyya Endik
Nusret Kirişcioğlu
Ömer Mart

ÇANKIRI

Kâzım Arar
Kemal Atakurt
Kenan Çığman
Celâl Otman

ÇORUH

Mecit Bumin
Abbas Gigin
Mesud Güney
Zihni Ural

ÇORUM

Sedat Baran
Ahmet Başbüyük
Şevki Gürses
Saip Özer
Hasan Ali Vural
Hakkı Yemeniciler

DENİZLİ

Eyüp Şahin

EDİRNE

Arif Altınalmaz

ELÂZİĞ

Suphi Ergene
Ömer Faruk Sanaç
Mehmet Şevki Yazman
Hâmit Ali Yöney

ERZİNCAN

Şemsettin Günaltay
Nahid Pekcan

ERZURUM

Fehmi Çobanoğlu
Bahadır Dülger
Sabri Erduman
Enver Karan
Memiş Yazıcı

ESKİŞEHİR

Ekrem Baysal
Ali Fuad Cebesoy
Hasan Polatkan
Abidin Potuoğlu
Kemal Zeytinollu

GAZİANTEP

Ekrem Cenani
Samih İnal
Galip Kınoğlu
Süleyman Kuranel
Salâhaddin Ünlü

GİRESUN

Hamdi Bozbağ
Ali Naci Duyduk
Hayrettin Erkmen
Doğan Köymen

GÜMÜŞANE

Cevdet Baybura
Ahmet Kemal Varınca
Halit ZARBUN

HATAY

Abdullah Cilli
Abdürrahman Melek
Hasan Reşit Tankut

İÇEL

Halil Atalay
Salih İnankur
Refik Koraltan
Aziz Köksal
Şahap Tol

İSPARTA

Kemal Demiralay
Reşit Turgut

İSTANBUL

Enver Adakan
Salamon Adato
Ahmet Hamdi Başar
Andre Vahram Bayar
Mithat Benker
Faruk Nafiz Çamlıbel
Fuad Hulûsi Demirelli
Bedri Nedim Göknül

Hâdi Hüsman
Fuad Köprülü
Adnan Menderes
Ahilya Moshos
Seyfi Oran
Mükerrerem Sarol
Fahrettin Saymer
Mithat Sözer
Celâl Türkgeldi
Sani Yaver
Senihi Yürüten

İZMİR

Avni Başman
Behzat Bilgin
Sadık Giz
Tarık Güreker
Necdet İncekara
Vasfi Mentek
Halil Özyörük
Cemal Tunca
Ekrem Hayri Üstündağ

KARS

Lâtif Aküzüm
Sırrı Atalay
Mehmet Bahadır
Abbas Çetin
Esat Oktay
Hüsamettin Tugaç

KASTAMONU

Galib Deniz
Sait Kantarel
Şükrü Kerimzade
Rifat Taşkın
Hayri Tosunoğlu
İbrahim Kirazoğlu
Mehmet Özdemir
Yusuf Ziya Turgut

KIRKLARELİ

Faik Üstün
KIRŞEHİR
Osman Bölükbaşı
Elvan Kaman

KOCAELİ

Ekrem Alican

Mümtaz Kavaleroğlu
Yeredoğ Kişioğlu
Lûtfi Tokoğlu
Hüsnü Tür kand

KONYA

Abdürrahman Fahri A-
ğaoğlu
Kemal Ataman
Hidayet Aydın
Remzi Birand
Sıtkı Salim Burçak
Abdi Çilingir
Ali Rıza Ercan
Saffet Gürol
Tarrık Kozbek
Murad Âli Ülgen
Umran Nazif Yiğiter

KÜTAHYA

Mecdet Alkin
Yusuf Aysal
Hakkı Gedik
Asım Gündüz
Ahmet Kavuncu
Remzi Koçak
Süleyman Süruri Na-
suhoğlu

MALATYA

Hüseyin Doğan
İsmet İnönü
Nuri Ocakeroğlu
Lûtfi Sayman

MANİSA

Samet Ağaoğlu
Faruk İlker
Refik Şevket İnce
Muzaffer Kurbanoğlu
Sudi Mihçioğlu
Muhlis Tümay

MARAŞ

Ahmet Bozdağ
Salâhattin Hüdayioğlu

MARDİN

Mehmet Kâmil Boran

Rıza Erten
MUĞLA

Yavuz Başer
Cemal Hüinal
Nuri Özsan

MUŞ

Hamdi Dayı
NİĞDE

Hâdi Arıbaş
Necip Bilge
Süreyya Dellâloğlu
Asım Doğanay
Ferit Ecer
Fahri Köşkeröğlu
Hüseyin Ülkü
Halil Nuri Yurdakul

ORDU

Refet Aksoy
Hüsnü Akyol
Feyzi Boztepe
Naşit Fırat
Hamdi Şarlan

RİZE

İzzet Akçal

SAMSUN

İsmail Işın
Muhittin Özkefeli
Ferid Tüzel
Şükrü Uluçay
Hasan Fehmi Ustaoglu
Hâdi Uzer

SEYHAN

Zeki Akçalı
Remzi Oğuz Arık
Arif Nihat Asya
Reşad Güçlü
Salim Serçe

SİİRD

Mehmet Daim Süalp
Şefik Türkdogan
Cemil Yardım

SİNOB

Muhtar Acar

Nuri Sertoğlu
Ali Şükrü Şavlı
SİVAS

Nâzım Ağacıkoğlu
Ercüment Damalı
İbrahim Duygun
Şevki Ecevit

Nurettin Ertürk

Halil İmre

Rifat Öçten

Sedat Zeki Örs

Bahattin Taner

Hüseyin Yüksel

TEKİRDAĞ

Zeki Erataman

TOKAD

Sıtkı Ataç

Fevzi Çubuk

Ahmet Gürkan

Hamdi Koyutürk

Muzaffer Önal

TRABZON

Salih Esad Alperen

Hamdi Orhon

Hasan Saka

Mustafa Reşit Tarakçı-
oğlu

TUNCELİ

Hıdır Aydın

Hasan Remzi Kulu

URFA

Feridun Aysal

Hasan Oral

YOZGAD

Avni Doğan

Faik Erbaş

Yusuf Karşioğlu

ZONGULDAK

Yunus Muammer Ala-
kant

Cemal Kıpçak

Rifat Sivioğlu

Avni Yurdabayrak

[Reddedenler]

MALATYA

Hikmet Fırat

SİNOB

Muhit Tümerkan

[Çekinserler]

KAYSERİ

İsmail Berkok

[Reye katılmıyanlar]

AFYON KARAHİSAR

Süleyman Kerman
Kemal Özçoban
Ali İhsan Sâbis
Avni Tan
Salih Torfilli
Gazi Yiğitbaşı

AGRI

Kasım Küfrevi
Halis Öztürk (İ.)

AMASYA

Hâmîit Koray (İ.)
İsmet Olgaç
Cevdet Topcu

ANKARA

Salâhaddin Âdil (İ.)
Sadri Maksudi Arsal (İ.)
Muhlis Bayramoğlu
Dağistan Binerbay
Hamdi Bulgurlu
Ramiz Eren
Muhlis Ete
Mümtaz Faik Fenik
Osman Talât İltekin (İ.)

ANTALYA

Akif Sarıoğlu
İbrahim Subaşı (İ.)

AYDIN

Nail Geveci
Şevki Hasırcı
Cevat Ülkü

BALIKESİR

Vacîd Asena
Müfit Erkuyumeu
Enver Güreli (Vekil)
Ali Fahri İşeri
Arif Kalıpsızoğlu
Ahmet Kocabıyıköğlu (İ. Â.)
Muharrem Tunçay

BİLECİK

Talât Oran

BİNGÖL

Mustafa Nuri Okcuoğlu

BOLU

Zuhuri Danışman
Mahmut Güçbilmez (İ.)

BURSA

Agâh Erozan
Selim Herkmen
Sadettin Karacabay
Kenan Yılmaz

ÇANAKKALE

Bedi Enüstün
Nihat İyriboz
Emin Kalafat (Vekil)
İhsan Karasioğlu

ÇANKIRI

Celâl Boynuk

ÇORUH

Ali Rıza Sağlar

ÇORUM

Baha Koldaş
Hüseyin Ortakcioğlu

DENİZLİ

Baha Akşit
Fikret Başaran (İ.)
Ali Çobanoğlu
Mustafa Gülcügil
Refet Tavaslıoğlu

DİYARBAKIR

Ferit Alpiskender (İ.)
Yusuf Azizoğlu
M. Remzi Bucak
Mustafa Ekinci
Nâzım Önen
Kâmil Tayşu

EDİRNE

Mehmet Enginün (İ.)
Cemal Köprülü (İ.)
Rükneddin Nasuhioğlu
Hasan Osma

ELÂZİĞ

Abdullah Demirtaş

ERZİNCAN

Cemal Göneng (İ.)
Sabit Sağıroğlu (İ.)
Ziya Soylu (İ.)

ERZURUM

Said Başak
Rıfki Salim Bureçak (Vekil)
Emrullah Nutku (İ.)
Rıza Topçuoğlu
Mustafa Zeren

ESKİŞEHİR

Muhtar Başkurt
GAZİANTEP

Ali Ocak
Cevdet San

GİRESUN

Tahsin İnaneç
Arif Hikmet Pamuk-
oğlu
Mazhar Şener
Adnan Tüfekcioğlu

GÜMÜŞANE

Vasfi Mahir Kocatürk
Halis Tokdemir (İ.)
Kemal Yörükoğlu

HAKKÂRİ

Selim Seven (İ.)

HATAY

Celâl Sait Siren
Tayfur Sökmen
Cavit Yurtman

İÇEL

Hüseyin Fırat
Celâl Ramazanoğlu

İSPARTA

İrfan Aksu
Said Bilgiç
Tahsin Tola

İSTANBUL

İhsan Altınel

Celâl Bayar (Reisicum-
hur)

Nihad Reşad Belger (İ.)

Salih Fuad Keçeci

Füruzan Tekil

Nazlı Tlabar

Ahmet Topcu

Hüsnü Yaman (İ.)

İZMİR

Halide Edib Adıvar (İ.)

Mehmet Aldemir (İ. Â.)

Pertev Arat

Cihad Baban

Muhiddin Eröner

Osman Kapani

Abidin Tekön (İ.)

Zühtü Hilmi Veliboşe

KARS

Fevzi Aktaş

Veyis Koçulu (İ.)

Tezer Taşkıran

Hüseyin Cahit Yalçın

KASTAMONU

Fahri Keçecioglu

Muzaffer Âli Mühto

Ziya Termen (İ.)

Hamdi Türe (İ.)

KAYSERİ

Fikri Apaydın (Reis V.)

Emin Develioğlu (İ.)

Kâmil Gündeş

Ali Rıza Kılıçkale

KIRKLARELİ

Şefik Bakay

Mahmut Erbil

Fikret Filiz

Sıtkı Pekkip (İ.)

KIRŞEHİR

Halil Sezai Erkut

Rifat Özdeş
KOCAELİ
 Ziya Atıĝ
 Hamdi Başak
 Salih Kalemcioĝlu
 (İ.)
 Saim Önhon
 Ethem Vassaf
 Mehmet Yılmaz (İ.)

KONYA

Rifat Alabay
 Ziyad Ebüzziya
 Muammer Obuz
 Himmet Ölçmen

KÜTAHYA

Besim Besin
 Ahmet İhsan Gürsoy
 İhsan Şerif Özgen
 (İ. Â.)

MALATYA

Esat Doĝan
 Mehmet Sadık Eti
 Mehmet Kartal
 Mehmet Kulu (İ.)
 Abdülkadir Özbay

MANİSA

Şemi Ergin
 Adnan Karaosmanoĝlu
 Fevzi Lûtfi Karaos-
 manoĝlu

Nafiz Körez
 Hamdullah Suphi Tan-
 rıöver

MARAS

Abdullah Aytemiz
 Ahmet Kadıoĝlu
 Nedim Ökmen (Vekil)
 Remzi Öksüz
 Mazhar Özsoy

MARDİN

Abdürrahman Bayar
 Abdülkadir Kalav
 Cevdet Öztürk
 Kemal Türkoĝlu
 Aziz Uras

MUĞLA

Zeyyat Mandalinci
 Nadir Nadi
 Nâtik Poyrazoĝlu

MUŞ

Ferit Kılıçlar
ORDU
 Yusuf Ziya Ortaç (İ.)
 Zeki Mesut Sezer
 Atıf Topaloĝlu

RİZE

Kemal Balta
 Osman Kavrakoĝlu
 Mehmet Fahri Mete
 Ahmet Morgil

Zeki Rıza Sporel

SAMSUN

Haşim Alışan (İ.)
 Naci Berkman
 Tevfik İleri
 Firuz Kesim

SEYHAN

Sedat Barı
 Tevfik Coşkun
 Yusuf Ziya Eker
 Mahmut Kibaroĝlu
 (İ.)

Sinan Tekelioĝlu
 Cezmi Türk

SİİRD

Baki Erden

SİNOB

Server Somuncuoĝlu
 (İ.)

SİVAS

Reşat Şemsettin Sirer
TEKİRDAĞ
 İsmail Hakkı Akyüz
 Hüseyin Bingöl
 Şervet Mocan

TOKAD

Zihni Betil
 Halûk Ökeren
 Mustafa Özdemir (İ.)

TRABZON

Naci Altuĝ

Faik Ahmed Barutçu
 Saffet Baştımar
 Cemal Reşit Eyüboĝlu
 Mahmut Goloĝlu
 Süleyman Fehmi Kalay-
 cioĝlu (İ.)
 Cahid Zamangil

URFA

Needet Acanal
 Feridun Ergin
 Celâl Öncel
 Reşit Kemal Timuroĝlu

VAN

İzzet Akın
 Ferid Melen
 Kâzım Özalp

YOZGAD

Niyazi Ünal Aleli
 Fuat Nizamoĝlu
 Hâşim Tathoĝlu
 Hasan Üçöz

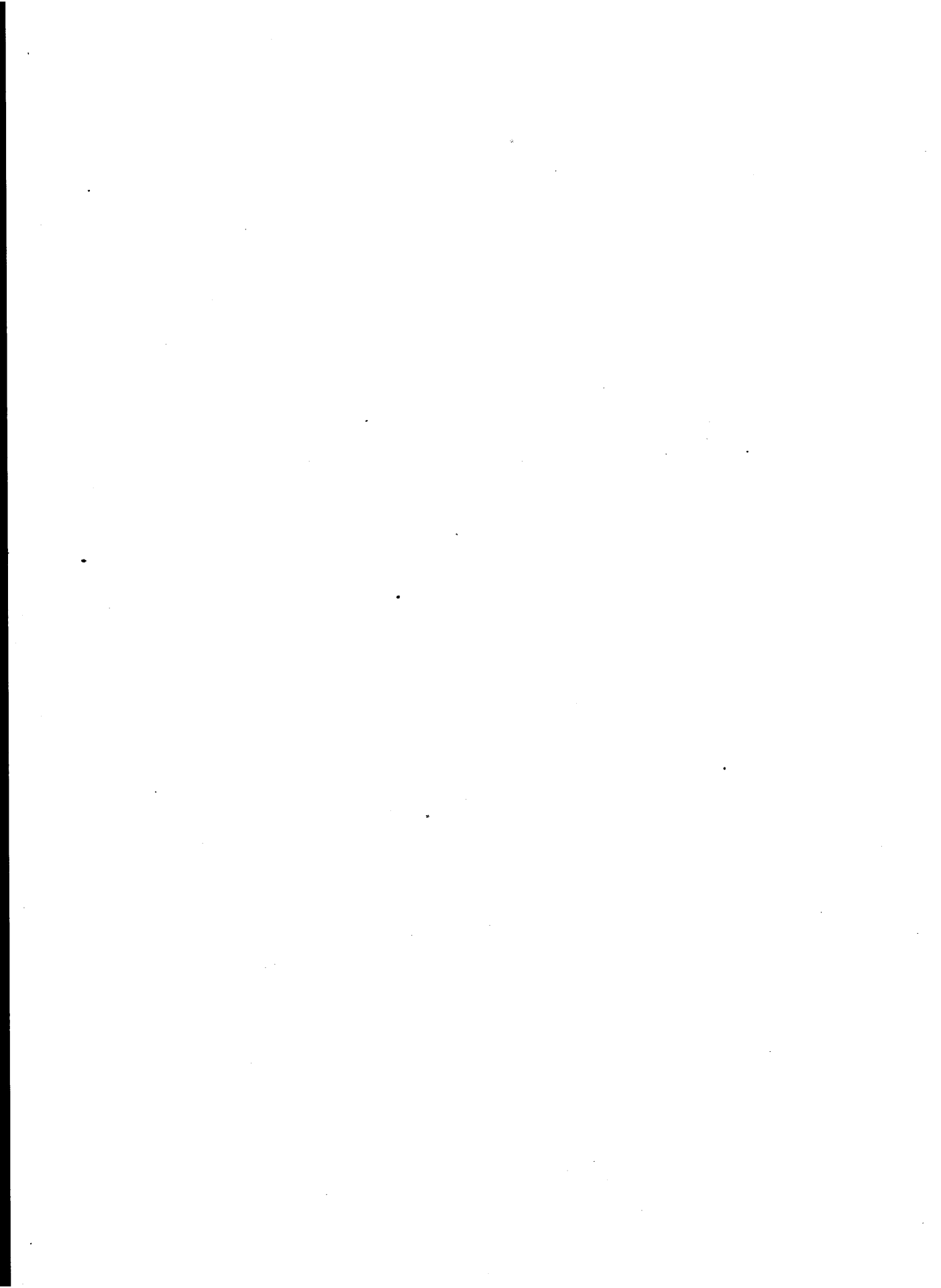
ZONGULDAK

Fehmi Açıksöz
 Hüseyin Balık
 Suat Başol
 Abdürrahman Boyacı-
 giller
 Ali Rıza İncealemdar-
 oĝlu (İ.)

[Açık mebusluklar]

Bursa	1	Sivas	1
Denizli	2	Tekirdağ	1
Diyarbakır	1	Tokad	1
Kastamonu	1	Trabzon	1
Kayseri	1	Urfa	1
Konya	2	Zonguldak	1
Malatya	1		—
Manisa	1		16

Seyhan Mebusu Sinan Tekelioğlu'nun, Devlet, belediye ve emvali metrukeden veya mübadillere muhtas emvalden haksız olarak mal iktisap edenlerin bu mallarının istirdadı hakkında kanun teklifi ve Anayasa, Geçici Adalet ve Maliye komisyonları raporları (2/42)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Haksız olarak Devlet ve belediye veya emvali metrukeden veya mübadillere muhtas emvalden mal almış olanlardan bu malların istirdadı hakkında tanzim ettiğim tasarı gerekçesi leffen takdim edildi.

Müstacelen kesbi kanuniyet etmesine delâlet ve himmetlerini dilerim.

Seyhan Milletvekili
Sinan Tekelioğlu

GEREKÇE

Lozan Muahedesi ahkâmı dairesinde ve Yunanistan'dan Türkiye'ye gelen mübadil ve muhacirlere iskân ve teffiz edilmek üzere gidenlerin bıraktıkları emval ve emlâkin bir kısmını sahte vesâikle yeminden nükûle talikan mahkemelerden alınan kararlarla veya kapatmak suretiyle münakasa ve müzayede veya istimlâke fesat karıştırarak pek az değerle İstiklâl Harbi sırasında hududumuz haricine çıkan eşhasa ait emval ve emlâki haksız olarak ellerine geçirenler Devleti yüzlerce milyon lira zarara soktukları müspettir. Bu cihet evvelce Türkiye Büyük Millet Meclisinde Sıhhiye Bakanı tarafından ikrar ve kabul edilmiştir. Kendi yakınlarını zengin etmek kasdiyle o zamanın idârecilerinin İskân Kanununa yekdiğerini nakzeden hükümleri koymakta bir beis görmemişlerdir.

Tarihte Maliye Bakanlığının bu tadilleri hükümsüz bırakmak için yaptığını tefsir teklifi üzerine Bütçe Komisyonunun bu eşhası mutazzarır edecek şekilde verdiği karar gaye o zaman ki idare bunu da uyutarak Hazineyi vâsi mikyasta zarara sokmuştur.

Geçen devrelerde tarafımdan bu konu sual sormak şekli ile arizü amik didiklenmiş ise de bir netice elde edilememiştir.

Bilhassa Selânikli Koyuncu Salih Ağanın Selânik'te hiçbir emval ve emlâki yokken vereselerinden bir kızını hariçte bırakılmak suretiyle iki kızının sahte senetlerle on beş milyon liraya yakın emvali muhtelif iskân mıntakalarından aldıkları sabit iken hattâ Selânik'te Salih Ağaya ait senette yazılı emvalin mevcut olmadığını gösteren Selânik Konsolosumuzun işarı da dosyada mevcut bulunmasına rağmen bu zevatı kayırmaya mâtuf İskân Kanununa giren müruruza-man kaydına uyarak iskân dairesinin dâvayı kaybettiği görülmüştür. Halen bu emval ve emlâkin hakiki sahipleri olan mübadil ve muhacirlerden birçokları ile toprağa muhtaç yerli halkımıza bir çöp bile bırakmayarak otuz kırk bin dönüm çiftliklere sahip olanları görülmektedir. Bunları gaasıplardan geri alarak hak sahiplerine tahsis etmek Devletin en başta gelen vazifelerinden biri olduğu gibi hırsız ve soygunculuk demek olan bu sahtekârlığın maddi ve mânevi bakımdan af ile de alâkası olamayacağı adalet bakımından vârestei izahtır.

Millet; bu resmî hırsız ve soyguncuların ellerindeki emval ve emlâki istirdat ederek bugüne kadar millet kanı ile mesudane yaşadıkları günlerin hesaplarını onlardan sormak vazifesini dokuzuncu Büyük Millet Meclisine tevdi etmiş bulunmaktadır.

Bugün hali meriyette bulunup sırf bu eşhası himaye maksadiyle yakınına edilmiş Anayasaya

aykırı hükümlerle dolu mevzuatın ortaya attığı zaman ismi kaydından bu zevatın demokrasi devrinde gaspettikleri emval ve emlakî ellerinde bulundurmalarına müsamaha ve müsaade devlet malının gasp ve millet hazinesini soyanları himaye etmekten başka bir mânayı tazammun etmez.

Türk milleti yaptığı bir kanunla altı yüz senelik hanedanının tapuda kayıtlı ejdatdan mevrus emval ve emlakini bile millet malı haline ifrağ ederek ellerinden alıp onları memleket haricine atmak suretiyle tecziye etmekten asla çekinmemiştir.

Halen milletin iradesiyle iktidara gelen dokuzuncu büyük ve tarihî meclisimizin bu gaasıplar haklarında bir kanun yaparak adaletin tecellisine hizmet edeceğinden milletin asla şüphesi yoktur. Birçok noksanları sinesinde taşıyan bağlı ve meclis tarafından formüle edilerek bu ihtiyacı tam mânası ile karşılayacak bir hale getirilecek olan bir teklifimi gerekçeme bağladım. Kesbi kanuniyet etmesi için gereken muamelenin emri ifasını müsaadelerini dilerim.

SEYHAN MEBUSU SİNAN TEKELİOĞLU' NUN TEKLİFİ

Haksız olarak Devlet ve belediye veya emvali metrukeden veya mübadillere muhtas emvalden mal almış olanlardan bu mallarının istirdadı hakkında kanun tasarısı

1. — Sahte senetlere müstenit veya yeminden nüküle talikan alınan kararlarla veya münakasa ve müzayedeye veya istimplâke fesat karıştırarak veya sair hileli yollara saparak hakları olmadığı halde emvali metrukeden veya Devlet ve belediye veya mütegayyip eşhas emvalinden mal almış olanların bu malları; fazla almış olanlardan fazlası kendilerinden veya varislerinden zaman aşımı kaydına bakılmaksızın istirdat edilerek Devlete maledilir.

2. — Birinci madde mucibince istirdada tâbi malların 1. XI. 1946 tarihinden evvel elden çıkarmış olanlardan bu malların satış fiyatları maafaiz diğer mallarına müracaat edilerek Tahsili Emval Kanununa tevfikân alınır.

3. — İfadeye tâbi malları evvelce elinde bulundurmuş olanlar haklarında Medeni Kanunda yazılı suuniyetli zilyedler hakkındaki 908 nci maddesi hükmü uygulanır.

4. — Haksız alınmış olan malların tesbiti maksadiyle kurulacak komisyonların teşekkül ve çalışma tarzı bir talimatname ile tâyin olunur. Bu tahkikat kanunun neşrini takip eden iki sene içinde ikmal edilir.

5. — İşbu kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer.

6. — İşbu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Anayasa Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Anayasa Komisyonu

Esas No. : 2/42

Karar No. : 4

29 . 11 . 1951

Yüksek Başkanlığa

Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun, Devlet, belediye ve emvali metrukeden veya mübadillere muhtas emvalden haksız olarak mal iktisap edenlerin bu mallarının istirdadı hakkındaki kanun teklifi komisyonumuza havale edilmekle teklif sahibi hazır olduğu halde incelendi. Komisyonumuzun iştigal mevzuları Anayasa ve İctüzüğe taallük eden hususlar ile yine İctüzükte tasrih edilen Meclis Umumi Heyetinin havale edeceği cihetlere munhasır olması itibariyle bu teklifi tetkik etmeyi salâhiyeti dışında görmüş ve ekseriyetle havalesi mucibince Maliye Komisyonuna tevdiine karar verilmiştir.

Yüksek Başkanlığa sunulur.

Anayasa Komisyonu

Başkanı

Manisa

R. Ş. İnce

Kâtip

Manisa

M. Kurbanoğlu

İstanbul

S. Adato

Konya

T. Kozbek

Tokad

H. Ökeren

Bu rapor

Sözcüsü

Manisa

M. Kurbanoğlu

Ankara

R. Eren

İzmir

Z. H. Velibeşe

Konya

R. Alabay

Zonguldak

Y. M. Alakant

Ankara

C. Soydan

Kayseri

K. Gündes

Sivas

İ. Dizdar

Geçici Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Geçici Adalet Komisyonu

Esas No. 2/42

Karar No. 8

27 . IV . 1953

Yüksek Reisliğe

Seyhan Mebusu Sinan Tekelioğlu'nun, Devlet, belediye ve emvali metrukeden veya mübadillere muhtas emvalden haksız olarak mal iktisap edenlerin bu mallarının istirdadı hakkındaki kanun teklifi geçici olarak kurulmuş bulunan komisyonumuza havale edilmekle teklif sahibi ve Hükümet namına gelen Adliye, Maliye ve Devlet Vekilliği mümessilleri de hazır olduğu halde tetkik ve mütalâa olundu.

Teklif sahibi Sinan Tekelioğlu şifahi olarak verdiği izahatta, Lozan muahedesinin mübadiller hakkındaki hükümleri dairesinde memleketimize gelmiş bulunan eşhasa, geldikleri mahallerde bıraktıkları emval ve emläke karşılık tahsis edilecek, memleketimizden giden eşhasa ait emval ve emläki; kısmen sahte senetlerle ve yeminden nü-kûle talikan mahkemelerden alınan kararlarla haksız olarak iktisap edenlerle İstiklâl Harbi sı-

rasında hududumuz haricine çıkan eşhasa ait emval ve emläki, haksız olarak ele geçirenlerin ellerinden bu malların alınması için kanun çıkarılması zaruretini ileri sürmüştür.

Hükümet mümessilleri verdikleri izahatta, bu husustaki mevzuatta mübadillerin istihkaklı ve istihkaksız olarak iki kısımda mütalâa edildiğini 488 sayı ve 16 . IV . 1340 tarihli Kanunun istihkaklı mübadillerin Türkiyede mal alabilmele-ri için, tasarruf senetlerini veya resmî vesikalalarını resmî mercie ibraz ve tevdi ederek, tasarruf senetleri ile gösterdikleri resmî vesikalar münderecatının tamamen veya kısmen hakikata uymadığı takdirde hiçbir suretle talep ve itirazda bulunmayacaklarına ve haklarında mezkûr kanunun 3 ve 4 neü maddelerinin tatbiki ile, haksız ve fazla aldıkları malların istirdadına muvafakatlerini gösterir birer beyanname vermele-

ri icabettiğini, ve muamelenin bu suretle cereyan ettiğini bildirmişler ve bu kanunda, yapılacak yolsuz muamele ve haksız iktisaplarının tashih ve istirdadı için hususi bir zaman aşımı müddeti bulunmadığını bu itibarla umumi hükümler müruruzamanı olan 10 senelik müddetin cereyan edeceğini beyan etmişler, bundan sonra bu mevzuda çıkarılmış bulunan 1331 sayılı Temlik Kanununun 5 nci maddesinde de, mütefevvizlerin uhdeslerinde bulunduğu taahhütname ile beyan eyledikleri emvalin, o miktarda olmadığı veya hut aslında böyle bir gayrimenkulün uhdesinde bulunmadığı, 5 sene zarfında tahakkuk edenlerden, fazla miktarın emvali sairesinden, ölümleri halinde vâris, ve varsa kefillerinden istirdat ve Dahiliye Vekâletinin işarı ile tapularının iptal olunacağı ve 488 sayılı Kanunun 4 ncü maddesi hükmünün tatbik olunacağı hükmünün vaz'edildiğini ilâve etmişlerdir.

Haklarından fazla mal almış bulunan veya hakları bulunmadığı halde gayrimenkul edinmiş bulunduğu tesbit olunan eşhas hakkında, bu malların istirdadı hususunda maliyece girişilen teşebbüs ve mahkemelere açılan dâvalardan bâzılarının 1331 sayılı Kanunda vaz'edilen 5 senelik müddetin, mahkemelere sukutu hak müddeti olarak kabul edildiğinden reddedildiğini ve tashihi karar müracaatının da bir netice vermediğini ve bu vaziyet karşısında maliyece Büyük Millet Meclisine müracaat edilerek 1331 sayılı Kanunun 5 nci maddesi üzerinde tefsir talebinde bulunulduğunu Bütçe Komisyonunun bu maddedeki müddetin sukutu hak olmayıp, haksız iktisap olunan gayrimenkullerin tapu kaydının iptali hususunda idareye tanınan bir salâhiyetin istimali müddeti bulunduğu yolunda mütalâa çıktığını, fakat bu kararın umumi heyete intikal edemeden (Kadük) olduğunu ve bu arada yeniden sevk edilen 4796 sayı ile kabul edilen kanunda, bu ihtilâfı ve Hazine zararını önliyecek hüküm koymuş ise de, bu hükmün encümünde kabul edilmiyerek mezkûr 4796 sayılı Kanunun 5 nci maddesine (genel zaman aşımı süresi zarfında) kaydının ilâve edildiğini, bu suretle tatbikatta mevcut teşevvüşün önlenememiş olduğunu tatbikatta Temyiz Mahkemesinin bu müruruzaman müddetini ilk teffiz kararının ittihaz edildiği ve ilk teffiz kararı ile gayrimenkulün mübadil namına tescil edildiği tarih olarak anlaşılması yolunda tebel-

lür eden bir içtihadı meydana gelmiş ise de bu tarihte birçok dâvaların 10 senelik müruruzamanı doldurduğundan kazanılmasına imkân bulunulmadığını ve bu dâvaları kaybettiklerini ve verilen kararların muhkem kazıye teşkil ettiğini ve halen müruruzamana uğramamış 5-6 dâvanın mahkemelerde takip edildiğini ve bunlar arasında Koyuncu Salih vereselerine ve bu meyanda Şükrü Koçak'a ait Ankara, Konya, Samsun mahkemelerinde açılan dâvaların reddedilip bu husustaki kararların da kesinleşmiş bulunduğunu beyan etmişlerdir.

1. Bu beyan ve müzakere ile, bir kısım gayrimenkulü mübadil olarak uhdeslerine geçiren eşhasın, hakları olmadan mal iktisap ettikleri, bir kısım eşhasın ise istihkaklarından fazla mal edindikleri;

2. Bu husustaki kanun ve mevzuatın kabul ettiği müddetler içinde istihkakın müstehikki üzerinde gerekli tahkikat ve soruşturma ve bundan sonra müstehik olmıyanlar namına tescil edilen gayrimenkul kayıtlarının iptali için lüzumlu idari muamelelerin intaç edilmediği ve bu hususta gerekli idari tasarrufların zamanında yapılmadığı;

3. Mahkemelerin, zaman aşımının başlangıcı üzerindeki kanun takibatı ile, Maliye mercilerinin bu husustaki anlayışları arasında hâsıl olan ihtilâfın tefsir ve kanun yolları ile zamanında halledilmediği;

4. Bir kısım haksız iktisaplar üzerinde mahkemelere verilen kararların halen kesinleşmiş ve bir muhkem kazıye halini almış bulunduğu;

5. Maliye mümessilinin beyanatı ile halen mahkemelerde haksız iktisap edilen gayrimenkulün istirdadı üzerinde derdest 5 - 6 dâvanın bulunduğu netice olarak tesbit edilmiş bulunulmaktadır.

Bu hale göre Hazineye ait birçok gayrimenkuller haksız olarak birtakım eşhas uhdesine intikal etmiş ve bu hususta Hazine tarafından açılmış bulunan dâvaların bir kısmı zaman aşımı noktasından ret edilerek verilmiş bulunan kararlar da kesinleşmiş muhkem kazıye haline gelmiştir.

Haddizatinde, mevcut mülkiyet ihtilâfları Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun hükümleri dâiresinde bir kaza meselesi olarak vazifeli mahkemeler tarafından neticeye bağlanmıştır.

Yine Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun 54

ncü maddesi hükmüne göre mahkemelerin kararları Büyük Millet Meclisi tarafından da tadil ve tağyir edilemez ve hükmünün infazı önlenemez ve geciktirilemez.

Malûm olduğu üzere her kanun kendisinden sonra zuhur edebilecek hâdiseler için kabili tatbiktir. Kabulünden evvel mahkeme kararı ile katî neticeye bağlanmış bulunan hâdiselerin, yeni çıkarılacak bir kanunla mahiyet ve neticesinin değiştirilmesi, hukuk ve Anayasa prensipleri ile kabili telif olamaz.

Her ne kadar kesinleşmiş mahkeme kararları, ihtilâfların esasına taallûk etmemekte müruruzaman noktasından dâvanın reddini tazammun etmekte ise de, hukuki mevzuatımızda müddetler ve hakkın iktisabında olduğu kadar hakkın sukutunda da müessir kanuni ve hukuki sebeplerdendir.

Her hangi bir dâvanın ispatında lüzumlu delillerin ve şahitlerin, hakkın tesbiti için gerekli zaman geçtikten sonra ikamesinin müşkülâtı ve hattâ imkânsızlığı ve bu yüzden ihtilâfların cemiyet hayatında sürüp gitmesi karşısında, müruruzamanla sukut eden hakların, tekrar bir dâva ve iddia mevzuu olmayacağı bedahati ve binnetice müruruzamanı kabul etmek zarureti kendiliğinden meydana çıkar.

Binaenaleyh katî olarak neticelenmiş bulunan dâvalar üzerinde bu neticeyi değiştirecek ve müruruzamanı ve hükmünü ortadan kaldıracak bir kanun vaz'ına imkân görülemedi, neticelenmeyen dâvaların rüyeti ise mahkemelere verilmiş bir vazife olduğundan bunlar hakkında da mevcut kanun ve usul hükümlerinin tatbiki gerekli bulunmuştur.

Bu düşünüş ve yukarıda arz edilen neticeler karşısında Seyhan Mebusu Sinan Tekelioğlu'nun işbu kanun teklifi, hukuk prensipleri, ve Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun hükmüne aykırı görüldüğünden reddine ittifakla karar verilmiştir.

Bu raporumuz havalesi gereğince Maliye Komisyonuna tevdi edilmek üzere Reisliğe sunulur. Geçici Adalet Komisyonu

Reisi	Sözcü
Kastamonu	Manisa
<i>R. Taşkın</i>	<i>M. Tümay</i>
Kâtip	Bingöl
Zonguldak	<i>F. F. Düşünsel</i>
<i>Avni Yurdabayrak</i>	Erzurum
Çorum	<i>M. Zeren</i>
<i>A. Başbüyük</i>	Ordu
Gaziantep	<i>R. Alabay</i>
<i>G. Kınoğlu</i>	<i>H. Şarlan</i>

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Maliye Komisyonu

Esas No. 2/42

Karar No. 62

5 . V . 1953

Yüksek Reisliğe

Seyhan Mebusu Sian Tekelioğlu'nun, Devlet, belediye ve emvali metrukeden veya mübadilere muhtas emvalden haksız olarak mal iktisap edenlerin bu mallarının istirdadı hakkında kanun teklifi, Adalet ve Maliye Vekâleti temsilcilerinin iştirakiyle komisyonumuzda tetkik ve müzakere olundu.

Kanun teklifi; Geçici Adalet Komisyonunun esbabı mucibesine binaen ve umumi hukuk prensipleriyle Teşkilâtı Esasiye Kanunu hükmüne aykırı görülerek esasından reddine ittifakla karar verilmiştir.

Yüksek Meclisin tasvibine arz edilmek üzere

Yüksek Reisliğe sunulur.

Maliye Komisyonu Başkanı	Sözcü
Rize	Süird
<i>İzzet Akçal</i>	<i>M. D. Süalp</i>
Kâtip	Amasya
Zonguldak	Hâmit Koray
<i>F. Açıksöz</i>	İmzada bulunamadı
Erzurum	Kocaeli
<i>S. Erduman</i>	<i>E. Alican</i>
Yozgad	Yozgad
<i>F. Nizamoğlu</i>	<i>H. Tatlıoğlu</i>

